RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 43.

Fredagen den 4 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet *Schotte* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anslag till understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken;

2:o) med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge; samt

3:o) med förslag till lag om fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 6 juni 1902, innefattande inskränkning i inmutningsrätten, är stadgadt.

Herr *Boström, Filip,* anmälde, att han inställt sig vid Riksdagen.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne månad.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets memorial och utlåtande:

n:o 93, i anledning af Kungl. Maj:ts remiss med öfverlämnande af förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar;

n:o 94, med öfverlämnande till Riksdagen af förteckningar å försålda kronoegendomar samt å inköp af mark för bildande af kronoparker; och

n:o 119, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för Kungl. Maj:t att för inköp af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark disponera köpeskillingarna för vissa kronoegendomar m. m.;

äfvensom bankoutskottets memorial:

n:o 10, i fråga om ändringar i bankoreglementet; och

n:o 11, angående öfverlåtelse till statsverket af de gamla riksbanksbyggnaderna.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 281, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande samt inskränkning af de ordinarie häradshöfdingarnes tjänstledighet, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran sammansatta stats- och lagutskottets den 2 innevarande maj bordlagda utlåtanden n:is 10 och 11.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, angående anslag till understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag om fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 6 juni 1902, innefattande inskränkning i inmutningsrätten, är stadgadt.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,41 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Schotte* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till elfte internationella antialkoholkongressen i Stockholm år 1907.

Justerades protokollen för den 28 nästlidna månad.

Föredrogos och lades till handlingarna statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

n:o 93, i anledning af Kungl. Maj:ts remiss med öfverlämnande af förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar; och

n:o 94, med öfverlämnande till Riksdagen af förteckningar å försålda kronoegendomar samt å inköp af mark för bildande af kronoparker.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande n:o 119 äfvensom bankoutskottets samma dag bordlagda memorial n:is 10 och 11.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och lagutskottets den 2 och 4 innevarande månad bordlagda utlåtande, n:o 10, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående medling i arbetstvister dels ock tre med föranledande af propositionen väckta motioner.

Genom proposition, n:o 84, af den 9 mars 1906, hvilken blifvit för behandling öfverlämnad till sammansatta stats- och lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogadt förslag till lag angående medling i arbetstvister.

I sammanhang med nämnda proposition hade utskottet till behandling förehaft tre särskilda i anledning af propositionen väckta motioner, nämligen inom Första Kammaren n:o 39, af herr *Nisser*,

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

samt inom Andra Kammaren n:o 154, af herr *E. Räf*, och n:o 156, af herr *C. R. Johansson* i Jönköping.

I sistnämnda motion hade hemställts, att Riksdagen, med godkännande i öfrigt af Kungl. Maj:ts förslag till lag angående medling i arbetstvister, ville besluta, »att §§ 1 och 7 i nämnda lag skulle hafva följande lydelse:

§ 1.

För hvart och ett af de distrikt, i hvilka riket för sådant ändamål af Konungen indelas, förordnar Konungen en förlikningsman med uppgift att verka för lösning af tvister mellan arbetsgifvare och arbetare äfvensom mellan olika arbetsgifvare inbördes och mellan olika grupper af arbetare, för såvidt dessa tvister angå eller hafva inverkan på arbetsförhållandena inom distriktet.

§ 7.

Kan icke — — — — (= Kungl. Maj:ts förslag) — — — — — — de tvistande emellan.

Därest de tvistande icke annorledes öfverenskomma, skola skiljemännen vara 5 och utses på det sättet, att 2 väljas af hvardera parten, hvarefter den femte, som tillika blir ordförande, utses af de sålunda valde, eller, om de ej kunna enas, af öfverxekutor i den ort, hvarest förlikningsmannen är bosatt.»

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att Riksdagen måtte, med afslag å herr Nissers motion, n:o 39, och herr Räfs motion, n:o 154, i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition samt herr Johanssons motion, n:o 156, för sin del antaga förslag till lag angående medling i arbetstvister, af den lydelse, utskottets utlåtande utvisade.

Vid föredragningen af utlåtandet begärdes ordet af

Herr *Sjöcrona*, som yttrade: Jag har visserligen icke deltagit i den förberedande behandlingen af detta ärende, hvilket blifvit handlagdt i det sammansatta stats- och lagutskottet, men då ingen annan begärt ordet, tillåter jag mig hemställa, att utlåtandet måtte punktvis föredragas med rubrik och ingress sist, att icke uppläsning af de särskilda paragraferna äger rum med mindre sådan uppläsning begäres, att vid föredragning af första punkten öfverläggningen måtte få omfatta förslaget i dess helhet samt att, för den händelse lagförslaget kommer att i vissa delar återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende å de paragrafer, som blifvit med eller utan ändring

godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återremitterade delar kunna föranledas.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Utskottets förslag till lag angående medling i arbetstvister.

1 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

För hvart och ett af de distrikt, i hvilka riket för sådant ändamål af Konungen indelas, förordnar Konungen en förlikningsman med uppgift att verka för lösning af tvister mellan arbetsgifvare och arbetare, *så ock af tvister mellan arbetsgifvare inbördes och mellan olika grupper af arbetare, för såvidt dessa tvister angå eller hafva inverkan på arbetsförhållandena inom distriktet.*

Herr Ericsson: Redan vid remissdebatten inom denna Kammare vågade jag uttala ett beklagande af, att Kungl. Maj:t i trontalet kommit med ett löfte att framlägga ett lagförslag om medling i arbetstvister, innan de lagar, som handla om vissa arbetsaftal och om registrerade föreningar för annan än ekonomisk verksamhet, framkommit; och jag uttalade mina betänkligheter mot en lag om medling mellan personer, hvilka icke voro juridiska personer och således icke ansvariga. Jag har genom den kungl. propositionen icke fått min åsikt i detta hänseende ändrad. Den kungl. propositionen är för öfrigt ingen ny person utan en gammal bekant från år 1903, då Kungl. Maj:ts förslag med en icke så oväsentlig majoritet ihjälslogs af denna kammare. Förslaget har sedan dess, så vidt jag kunnat förstå, icke legat till sig utan snarare tvärtom, och det oaktadt förslaget varit föremål för sakkunniges behandling inom en kungl. kommitté. Om jag skulle dröja något vid denna kungl. kommitté, så är det därför, att dess sammansättning väckt en viss uppmärksamhet inom landet, så till vida som i denna kommitté suttit, bland andra, en förtroendeman, en af våra landshöfdingar, känd visserligen för sin eminenta begåfning, men också för att under sin riksdagsmannatid i Andra Kammaren hafva varit en långt till vänster gående representant. Vidare voro inom kommittén handtverkarne representerade af en medlem och till sist var äfven socialismen representerad af en person. Men hvar funnos representanter för den stora industrien eller för dessa hundratusentals icke socialistiskt organiserade arbetare? Man har frågat förgäfves om orsaken därtill och man har undrat däröfver till och med och icke minst inom arbetarekretsar. Och så framkom det kungl. förslaget. Det ådrog sig genast en viss uppmärksamhet, i det att flera motionärer uppträdde med anledning däraf, hvilka motionärer uttryckt sig just icke så alldeles mildt vid bedömandet af det kungl. förslaget. Så förekommer ett yttrande

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

af herr Nisser inom denna kammare uti hans motion: »Då någon som helst effektiv kraft och verkan icke kan vinnas af lagbestämmelser, hvilka tillkomma utan några för deras »raison d'être» nödvändiga och grundläggande stadganden och icke heller till sitt innehåll äga den allsidighet och omfattning, som begreppet lag ovillkorligen kräfver», etc., och så yrkar han afslag. En annan ledamot, herr Räf inom Andra Kammaren, yttrar i sin motion: »Vi tro emellertid, att Riksdagen ej skall antaga en lag, som indirekt skulle komma att skydda den förhatliga, socialistiska förföljelsetaktiken.» Och till sist yrkar herr Johansson uti Andra Kammaren förändringar uti väsentliga delar af den kungl. propositionen. Så har förslaget gått till det sammansatta stats- och lagutskottet och där hafva visserligen, jag finner det och jag erkänner det tacksamt, förbättringar blifvit gjorda i själfva lagen och framför allt i motiveringen; men jag får uppriktigt bekänna att, om jag skulle läsa emellan raderna uti denna motivering, skulle jag där finna att åtminstone Första Kammarens ledamöter inom utskottet sagt: »Ja, vi taga denna lag, ty vi anse den åtminstone icke skadlig, men vi taga den hufvudsakligast därför, att vi skola kunna få fram i motiveringen från båda kamrarna en hemställan till regeringen om att de andra och viktigare lagarna snart måtte framläggas.» Och i sådant fall och om man ägde garanti för att denna begäran skulle blifva uppfylld, behöfde man ju icke vara så tveksam att antaga lagen med denna motivering, men erfarenheten visar tyvärr att dylika anmaningar från Riksdagen icke alltid efterkommas.

Går jag nu till, hvad själfva lagen innehåller, för att i korthet redogöra därför, så skall landet enligt denna lag indelas uti sex distrikt och inom hvart och ett af dessa skall af Kungl. Maj:t utses en förlikningsman för uppkommande arbetstvister. Förstår han icke sin sak eller kan han icke fylla sin uppgift, ja, då har han rätt att på förslag af någon utaf de tvistande tillkalla en nämnd af sakkunniga, men märken väl, det är förlikningsmannen, som skall *utse* denna nämnd, och förstår icke heller den någonting, då ha vi en skiljenämnd, men huru den skall vara sammansatt, den saken lämnar det kungl. förslaget helt och hållet åt Guds försyn.

Jag vill nu till en början uppehålla mig något vid denne förlikningsman. Ja, mina herrar, rörde icke denna fråga så ytterligt allvarliga för att icke säga rent tragiska förhållanden och berörde den icke förhållanden, där omständigheterna fogat det så, att många tårar fällts i fattiga arbetarehem under nöd och bekymmer och att arbetsgifvare beredts så många sömnlösa nätter, då skulle man nästan kunna tycka sig finna ett skimmer utaf skämt och i viss grad löje öfver denne förlikningsman samt känna sig manad att på honom med en liten version tillämpa orden till en känd operettmelodi: »Jag är här, jag är där, öfverallt hvar jag är, är blott bråk och besvär»; men jag vill icke göra det utan endast uppe-

hålla mig vid huru han kommer till, denne förlikningsman. Det är Kungl. Maj:t, som skall tillsätta honom. Nu är ju så lyckligt inom vårt land att vår regering, af hvilken politisk färg den än må vara, icke gifver färg åt dess utnämningar, men andra tider kunna medföra andra seder, och utlandet gifver oss flera exempel på ett motsatt förhållande. Tänka vi oss då först och främst en ultrakonservativ regering, som tillsätter en person af ultrakonservativ läggning att vara förlikningsman; hvad tron I då, mina herrar, att arbetarne skola säga om denne? Och gå vi öfver på den andra sidan och tänka oss en liberal regering kanske med socialistisk anstrykning, som säger: hvilka äro väl de mest sakkunniga på detta område — jo, naturligtvis fackföreningarnas förtroendemän, de hafva arbetat på detta område och de äro här de verkligen lämpliga; hvad tro herrarne då, att arbetsgifvarne å sin sida skola säga? Gå vi sedan till verksamhetsfältet för denne förlikningsman, huru ställer sig saken då? Landet skall, som sagdt, uppdelas i sex distrikt. Tager jag ett ibland dessa, t. ex. femte distriktet, Kopparbergs, Gäfleborgs och Västernorrlands län, hvilka industrier inbegripas icke inom detta vidsträckta område? Järnhandteringen, trävaruindustrien, trämasse- och träkolsindustrien och många andra! Nu skall förlikningsmannen enligt lagen »med synnerlig uppmärksamhet följa arbetsförhållandena inom distriktet». Tro herrarne, att det är möjligt? För min del tror jag det icke. Jag antager, att det skulle fordras öfvermänsklig förmåga för att kunna gå i land med något sådant. Redan för en förmåga betalas ju ganska mycket i vårt land och en öfvermänsklig förmåga lär man nog ej få för 2,500 kronor om året i ett för allt. Och därtill hans fackkunskap! Man har sagt, att han behöfver ej så mycken fackkunskap, därtill har han nämnden; men jag vågar säga, kommer förlikningsmannen till en industri, där tvist håller på att utbryta, och han yttrar sig på ett sätt, som förråder hans brist på sakkunskap, säga helt visst de tvistande parterna, att den karlen begriper ej saken, och de yrka på sammankallande af nämnden. Tro herrarne ej då, att saken från början är så snedvriden, att det torde blifva ytterst svårt att få den på rätt bog igen? Hvad nämnden beträffar, har jag redan förut sagt, att den skall utses af förlikningsmannen; sedan hans försök strandat, skall nämnden söka lösa tvisten och först därefter kommer skiljedomen. Jag skall förbigå det kritiska uti tillsättningen och jag återkommer då till hvad jag utgick ifrån, att af dem, mellan hvilka skall dömas, kanske ingendera parten eller blott den ene är skyldig efterkomma denna skiljedom; skulle man då ej kunna säga, att det har varit — »mycket väsen för ingenting».

I fall man nu skulle mena, att jag här målat väl mycket i svart och tendentiöst, så gå vi till den utländska lagstiftningen och dess siffror, med dem målar man icke, man konstaterar; hvad konstaterar man då här? Jo, att från och med $1^1/_2$ till och med

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

6 procent af alla arbetartvister har denne förlikningsman lyckats åstadkomma någonting, men i de återstående öfver 90 procenten har ej åstadkommits något, och det visar sig till och med att åtskilliga länder redan stå i begrepp att upphäfva institutionen, som den här nu föreslås. Vi stå då ånyo inför ett förhållande, för hvilket vi rätt ofta äro utsatta, att vi nämligen äro några tusen kilometer efter i lagstiftning och äro i färd med att antaga en lag, hvilken i andra länder, på grund af om densamma vunnen erfarenhet, är färdig att förkastas.

Jag har vändt mig till industriens män och frågat dem angående deras mening om denna lag, och jag har vändt mig till arbetarne och frågat dem om deras mening och öfverallt samma svar, en gest, en axelryckning, hvilken skulle kunna uttydas: icke bör väl lagen kunna göra någon skada, men sannerligen den gör någon nytta. Men jag ställer mig något tveksam, om den ej skall kunna göra skada, skada i så måtto, att, om man antager denna lag, kan det sägas att en del af arbetarlagstiftningen är löst, då de viktigaste delarne af denna lagstiftning dock återstå, och på hvilka vi kanske just därför kunna få länge vänta, i trots af den mening, för hvilken särskildt utskottledamöterna från denna kammare så energiskt arbetat uti motiveringen. Det skulle kunna hända att regeringen slår sig till ro med hvad som nu är gjordt på detta område och, öfverhopad som den är med frågor af allehanda slag, säger: i fråga om arbetarelagstiftningen hafva vi nu åstadkommit denna lag och därvid får det tills vidare bero. Men skulle däremot den uti utskottets motivering gjorda framställningen af regeringen efterkommas och vi få oss förelagd en lag, som Riksdagen möjligen anser sig icke kunna antaga, hvar stå vi då? Jo, då stå vi inför den frågan, huruvida denna lag om medling i arbetstvister kan anses vara till fyllest, och om vi kunna vara nöjda med denna lilla del af arbetarlagstiftning? Jag tror det icke. Sveriges industri och Sveriges näringslif hafva under djupt bekymmersamma och upprörda tider ropat till Sveriges regering och sagt: gif oss ett handtag i form af en verklig arbetarelagstiftning, icke några klasslagar, men rättvisa, frihet i arbetet och likhet inför lagen, det är hvad vi begära! Men hvad har man fått? Jo, detta lagförslag, som kommit såsom en gengångare, sedan Första Kammaren år 1903 afslog det; och i hvad afseende hafva förhållandena förändrats sedan Första Kammaren tydligt uttalade sig mot denna lag? I intet annat, så vidt jag vet, än att såväl arbetare som arbetsgifvare bättre organiserat sig för att kunna möta uppgörelser af inbördes tvister, bättre organiserat sig än hvad de voro 1903. Jag skulle nästan på dessa förhållanden vilja tillämpa den liknelsen, att man under tider af nöd begärt bröd, men man fått stenar, om jag ens skulle vilja gifva en så fast benämning åt detta lösa lagförslag.

Jag ber att få yrka afslag.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Herr Hedenstierna: Då jag inom sammansatta stats- och lagutskottet deltagit i behandlingen af detta ärende, anser jag mig också skyldig att yttra några ord och att i motsats mot den föregående talaren yrka bifall till utskottets förslag.

Här har talats om, att detta lagförslag icke skulle vara önskvärdt och att det skulle mera skada än gagna. Man har anmärkt, att det icke skulle blifva effektivt, därför att de, som skulle afhandla med hvarandra, ej vore juridiska personligheter och därför icke skulle kunna, om så behöfdes, tvingas att ställa sig dom och aftal till efterrättelse. Ja, det är möjligt att så kan vara, men nog finnas här medel att göra aftalen effektiva, så att de skola kunna blifva bindande.

Man har vidare sagt, att denne förlikningsman skulle nödvändigt behöfva vara en person med sakkunskap på alla möjliga områden inom industrien. Jag tror icke det är möjligt att få en dylik person, men då man icke kan förordna särskilda förlikningsmän inom industriens alla områden måste man taga dem efter vissa större områden, och jag föreställer mig, att Kungl. Maj:t skall härvidlag komma att utse icke okunniga personer utan sådana, som på samma gång de äro tämligen bevandrade på industriens område och besitta en allmän kännedom om dithörande lagar, förordningar och sedvänjor samt därtill haft med arbetsgifvare och arbetare så pass mycket att göra, att de böra kunna fälla en opartisk dom, samt att de äro allmänt aktade och ansedda personer, och mera kan icke behöfvas. Dessa förlikningsmän hafva ju sedan rätt att med sig förena personer, som kunna vara lämpliga att deltaga uti förlikningsarbetet, och det är väl klart, att förlikningsmännen därvid komma att utse sådana personer, som äro speciellt hemmastadda på det särskilda område, hvarom fråga är. Det är alltså ingen fara, då förlikningsmannen själf får utse dessa, att sakkunskap kommer att fattas inom förlikningsnämnden. Och jag föreställer mig, äfven om det blifver något svårt till en början, innan dessa förhandlingar kommit in i de rätta hjulspåren, att det icke skall dröja länge, innan man funnit ut bästa tillvägagångssättet för att kunna få effektiva beslut och aftal.

Jag anser vidare, att det icke kan vara lämpligt att dröja alltför länge att antaga en lag om medling i arbetstvister, ty det kan draga ut åratal, innan vi kunna blifva eniga om och färdiga med en fullständig lagstiftning på detta område. Icke går det så lätt som man torde föreställa sig. Låtom oss därför börja med att antaga det nu föreliggande förslaget; det är dock alltid ett litet steg på vägen till ett stort mål. Vårt land har tillräckligt lidit under det förtryck, som kan sägas komma från vissa håll, och det är ej för tidigt att nu taga en lag, som till någon del kan råda bot för detta. Låt vara, att den ej är fullständig, men utskottet har ju i motiveringen framställt begäran om, att regeringen inom den allra närmaste tiden och helst till nästa riksdag måtte framkomma med

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

fullständiga lagförslag i de delar, där lagstiftning ännu saknas. Man har sagt, att vi veta ju ej, hurudana dessa lagar kunna komma att blifva, och det är sant; men förrän de komma fram är det väl i allt fall för tidigt att misströsta om deras innehåll. Alltid kunna vi ju hoppas, att vi i afseende härå skola komma till ett godt och lyckligt resultat.

Jag yrkar bifall till det kungl. förslaget och särskildt till första punkten sådan den af utskottet blifvit formulerad.

Herr Rettig: Med anledning af min mångåriga erfarenhet som industriman har jag vågat taga till orda i denna fråga.

Själfva idén, själfva principen af en officiell kunglig förlikningsman har nog blifvit mycket olika bedömd, och jag tror, att de flesta bland industriens män hafva en ganska stor misstro till denna institution. Min första anmärkning mot det kungliga förslaget är emellertid, att jag tror, att det har ringa eller ingen betydelse, då det ej åtföljes af förslag till reglering af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare i fråga om formen och sättet för aftals träffande, i synnerhet kollektiva, registrering af föreningar och den däraf följande rättsliga ställningen för dessa. En institution för förmedling af arbetstvister skulle gifvetvis få en helt annan verkan och betydelse, om de parter och de aftalsförhållanden, med hvilka den skulle syssla, redan förut voro inordnade i en verkligt rättslig ställning. Som förhållandena nu gestalta sig, skulle ett af förlikningsman eller nämnd uppgjordt kollektivt aftal ej alls behöfva af parterna respekteras, då lagen i detta fall ingenting förmår.

Man har äfven mot förslaget invändt, att, om man nu tager denna lag, den skulle vara blott en afbetalning på ett framtida fullständigare lagförslag. I detta afseende har nu utskottet i sin motivering tyckts vilja lugna med uttalandet, att man hoppas få ett fullständigare lagförslag framlagdt, så snart ske kan och helst till nästa Riksdag. Ja, det vet man mycket väl, hur det är med dessa motiveringar och dessa förhoppningar. Jag för min del kan ej tro fullt på dem. Då tror jag hellre på hvad de af Kungl. Maj:t tillsatta kommitterade säga, nämligen: »Ett fullständigare reglerande af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare är ett arbete af så vidlyftig beskaffenhet, och med afseende å sättet för dess utförande råda så olika meningar, att saken ej kan väntas blifva genomförd under den närmaste tiden, hvaremot införandet af offentlig medling i arbetstvister ej synes böra möta någon svårighet».

Utskottet hyser alltså en förhoppning, att man till och med nästa år skall kunna få ett dylikt lagförslag. Men kommitterade ställa sig på en helt annan ståndpunkt och medgifva, att det torde dröja ganska länge, innan man kan få en sådan lag. För resten äfven om man tror, att man snart skall kunna få ett lagförslag, hvarför då skynda och lösrycka denna sak från det andra och be-

handla den, innan man får hela lagförslaget? Mig synes, att allt bör behandlas på en gång. Eljest har man tagit detta i förlitande på ett nytt lagförslag. Men hvem har sagt, att det lagförslaget är af beskaffenhet, att det kan af oss antagas? Kanske är det sådant, att vi ej vilja taga det, och då hafva vi denna lösryckta förmedlingsinstitution, men allt annat är borta, och som jag nyss nämnde, har denna förmedlingsinstitution ringa eller ingen betydelse, då den ej har någon effektivitet, ej har någon bindande kraft. Emellertid måste man, när man läser detta lagförslag, fästa sig vid den ämbetsmässiga formen för den föreslagna institutionen. Hvarken arbetsgifvare eller arbetare kunna känna sig belåtna med denna omyndighetsförklaring. Hvarken arbetsgifvare eller arbetare få själfva deltaga i valet af denna nämnd, utan det är denne officielle kunglige förlikningsman, som har denna rättighet. Han kan visserligen infordra förslag och uppgift på personer, men det är ingen skyldighet för honom att taga dem, utan man får finna sig i den nämnd, som den kunglige förlikningsmannen har beslutit tillsätta och som möjligen fullständigt saknar båda parternas förtroende.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Och nu tillåter jag mig att be att få något tillse, hvad han skall vara för en man denne kunglige förlikningsman. Kommitterade säga, att han »måste äga både förmåga och vilja att fullt sätta sig in i de mångahanda och mångskiftande spörsmål, som vid handläggning af en arbetstvist kunna uppkomma.» I lagen står det, att han skall »med synnerlig uppmärksamhet följa arbetsförhållandena inom distriktet.» Både enligt lagen och enligt kommitterades uppfattning skall det då naturligtvis vara en person, som skall uteslutande sysselsätta sig med denna sak, hafva detta till sin uteslutande verksamhet. Men då är man nog naiv att tro, att man för 20,000 kronor skall kunna få sex dylika förlikningsmän! Nej, det blir nog på det viset, att det blir en bisyssla, som någon inom distriktet får, och blir det på det viset, då är institutionen från början förfelad. Ty kan förlikningsmannen icke syssla med det helt och hållet, utan skall han komma händelsevis eller ryckvis och deltaga i arbetstvister, har det ingen betydelse.

Den föregående talaren talade just om de olika distrikten, och han nämnde ett distrikt, som jag känner till, nämligen det femte. Det skulle bestå af Kopparbergs, Gäfleborgs och Västernorrlands län. Inom detta distrikt är en mycket omfattande industriell verksamhet rådande. Vi hafva där nära nog bland de största järnverk i Sverige och det största trämasseverk. Dessutom finnes där en mängd mekaniska verkstäder och för öfrigt alla möjliga industrier. Antag nu, att förlikningsmannen inom detta distrikt är bosatt i Sundsvall, och att det utbryter strejk vid ett större järnverk i Gästrikland. Han skall då mycket noga följa sakens utveckling. Huru skall han kunna göra det i Sundsvall långt från strejkplatsen i Gästrikland? Emellertid han vill göra det. Han kommer ned till järnverket, där konflikten utbrutit, och skall försöka medla. Om

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

han då icke är fullständigt inne i den ifrågavarande branschen, är det naturligtvis slut med hans förtroende. Hvarken arbetsgifvarne eller arbetarne kunna gilla honom. Han kan ej bedöma, om den lönekonflikt, som är rådande, verkligen är berättigad eller ej. Han känner ej till ortsförhållandena, han känner ej prisförhållandena inom den orten. I Gästrikland och Sundsvall äro lefnadsförhållandena alldeles olika. För öfrigt är det en hel del andra saker, som förlikningsmannen icke heller kan bedöma. Nej, han vinner icke förtroende. Då skall han tillsätta en nämnd. När icke arbetsgifvarne och arbetarne få vara med om tillsättandet af densamma, utan det är förlikningsmannen själf, som nämner den, är jag af den öfvertygelse, att den icke blir till belåtenhet för vare sig den ena eller andra parten, utan att arbetsgifvarne och arbetarne nog få slita tvisten förlikningsmannen och nämnden förutan. Sysselsätta vi oss litet mera med denne förlikningsman, komma vi till frågan: hvar skall han komma ifrån? Skall han hafva en pondus, måste det vara en mera framstående personlighet. Då kan han emellertid som sagdt ej vara belåten med en lön af t. ex. bortåt 3,000 kronor. Skall hans lön ej vara större och blir således förlikningsmannaverksamheten en bisyssla, är denna anordning absolut förfelad. Om man skulle kunna tänka sig, att någon af intresse för saken ville åtaga sig att fungera som förlikningsman, skulle det väl vara t. ex. landshöfdingen i ett af länen inom distriktet. Men hurudan blefve hans ställning, om det utbröte strejk i något af distriktets öfriga län? Då komme det till en ämbetskonflikt, som jag tror icke vore lämplig. En sådan person synes mig sålunda icke kunna användas såsom förlikningsman.

Civilministern säger i statsrådsprotokollet, att förlikningsinstitutionens anlitande är för arbetsgifvare och arbetare en fullt frivillig sak. Men det synes mig dock, att innehållet i 3 § måste tolkas på annat sätt. Ty då en arbetstvist hotar att uppkomma i ett distrikt, kan denne kunglige förlikningsman opåkallad infinna sig på arbetsplatsen eller annorledes träda i förbindelse med de tvistande, och som jag nyss nämnde, har han också rätt enligt mom. 2 att tillsätta en förlikningsnämnd. Nu känner hvarje arbetsgifvare, huru viktigt det är, då en arbetstvist uppstår, att just i början af densamma leda saken så, att sinnena ej uppretas eller att arbetarne eljest få den föreställningen, att de genom uthållighet och tvång kunna genomdrifva sina fordringar. Nu vill jag icke alls säga, att alltid arbetsgifvaren har rätt. Jag intager icke alls den ståndpunkten, utan tvärtom medgifver jag villigt, att arbetsgifvaren mången gång gör orätt i att icke ingå på förmedling med arbetarne, när förhållandena äro af sådan beskaffenhet. De af arbetarne framställda anspråken äro mången gång fullt berättigade: det är dyrare tider, andra förhållanden hafva inträdt, arbetet har blifvit ett annat, man fordrar mera af arbetaren etc. etc. Och med afseende å reglering af löner och arbetspris gäller naturligtvis, att sådana aldrig

kunna fastslås för alla tider. Men det fordras vid en löneregleringsuppgörande sakkunskap och sakkännedom, så att man vet, hur långt man skall gå. Därom torde arbetsgifvarne och arbetarne själfva bäst kunna komma öfverens.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Jag skall tillåta mig att omtala hurusom för någon tid sedan i en större industri en arbetskonflikt af ganska svår beskaffenhet hotade att utbryta. Pretentionerna voro mycket stora. Men efter ett samarbete mellan arbetsgifvare och arbetare lyckades det att få saken på ett tillfredsställande sätt ordnad. Jag och verkställande direktören för den stora rörelse, hvarom jag nämnde, hafva just kommit öfverens om, att, om en sådan lag som den ifrågavarande funnits, frågan ej blifvit löst, som den blef, utan då hade mycket säkert en strejk där utbrutit.

Min erfarenhet är således att en förlikningsman ej skall komma förr, än saken hunnit till den punkt, att båda parterna önska och fordra en sådan. Han får ej infinna sig så snart han tror, att något skall inträffa. På det sättet skall man icke försöka medla mellan arbetsgifvare och arbetare. Men jag medgifver, att, när saken avancerat något längre fram, man kan behöfva en förlikningsman. Hvarför skall man emellertid hafva en bestämd sådan, som skall syssla med alla industrier? Jag tror, att det är mycket bättre, då man får tillkalla en person, till hvilken man har förtroende. Kungl. Maj:t har ju själf under de senare åren i flera fall utnämnt medlare i arbetstvister. Men för att A. duger att medla i ett fack, är ej säkert, att han duger att medla i hvilket fack som helst. I ett annat fack kan man behöfva anlita en annan person, som har insikt däri.

Ja, mitt omdöme om den föreslagna lagen är, att på de grunder, som ofvan äro anförda, och förnämligast därför att denna lag förekommer lösryckt från andra lagförslag på arbetarelagstiftningens område, resultatet af densamma torde blifva allenast en onödig utgift utan gagn för det allmänna, lika litet för arbetsgifvare som för arbetare. Principen för institutionen är oriktig. I stället för den ämbetsmannamässiga formen måste sättas den representativa eller allmänna arbetarekamrar, sammansatta af valda representanter för arbetsgifvare och arbetare och med underafdelningar för olika arbetsfack eller industrier. Det är den erfarenhet jag haft under min mångåriga verksamhet; och endast på det sättet tror jag, att frågan kan lösas.

Herr grefve och talman! Jag har, såsom herrarne hört, uttalat min stora tvekan inför denna institution, i synnerhet för att den framkommit lösryckt från en fullständig arbetarelagstiftning; och intill dess den kommer, kan jag för min personliga del icke vara med om att taga något sådant, hvarför jag, herr grefve och talman, yrkar afslag.

Herr Lithander: Vid ett tidigare tillfälle har jag haft anledning att här i kammaren uttala den mening, att en medling i

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

arbetstvister vore ändamålslös, så länge icke bägge de parter, mellan hvilka medling skulle ske, bära ansvar inför lagen. Denna uppfattning har mig veterligt icke ännu från något håll kunnat bestridas. Allra minst torde regeringen hafva kunnat förbise riktigheten däraf, och då borde den ock kunnat finna, att antagandet och tillämpningen af den nu framlagda lagen helt visst skulle åstadkomma vida mera skada än gagn. Under sådana förhållanden, och då lagförslagets brister här ganska noggrant påvisats, nödgas jag för min del yrka afslag å detsamma.

Detta yrkande gör jag emellertid under den förhoppning, att regeringen måtte känna det för sig angeläget vara att snarast möjligt åstadkomma en fullständig arbetslagstiftning; och uttrycker jag den förhoppning, att regeringen redan till nästa Riksdag måtte i ett sammanhang framlägga de tre lagar, som höra tillsammans i detta afseende, nämligen lag om medling i arbetstvister, lag om inregistrering af fackföreningar till att blifva juridiska personligheter och lag om straff mot samhällsvådlig strejk.

Herr grefve och talman! Jag anhåller att få yrka afslag å det nu framlagda lagförslaget.

Herr Benedicks: Det har sagts om svenskarne, att de alltid hafva haft stor förkärlek för allt hvad utländskt är. Denna sats har ytterligare fått ett bevis på sin riktighet genom den lag, som nu är framlagd. Den föreslagna institutionen har pröfvats i nio andra länder. Hurudana hafva då resultaten där varit? I England har man med skiljedom kommit till rätta med arbetstvister ifrån 1,6 procent upp till 2 procent af hela antalet. Genom både skiljedom och medling har man där uppnått den stora siffran af 4 procent! I Kanada har institutionen visat sig fullständigt resultatlös. I Nya Sydwales har man redan längesedan afskaffat den. I Schweiz ha till och med arbetarne försökt att genom referendum få en sådan lag upphäfd. I Tyskland har det gått något bättre. Där har resultatet varit i bästa fall ända till 6 procent! I Italien har det varit i en enda strejk, som det lyckats att medla. I Österrike har denna institution totalt misslyckats.

Den nu föreslagna institutionen har således utomlands visat sig komplett värdelös. Och fastän Första Kammaren förut afslagit denna lag, har regeringen nu framkommit därmed igen. Jag tror, att den mest skulle skada därigenom, att den undansköte andra lagars antagande. Ett af de bästa medel man kan tänka sig vore, att en uppsägningstid infördes i Sverige. En sådan är stipulerad i England. Där har man från 14 dagars till en månads uppsägningstid. Under denna får icke strejk vidtagas. Således: närmast en tillbörlig uppsägningstid! Och för det andra böra sekreterarna i arbetsgifvareföreningarna och fackföreningarna sammanträda genast, så snart den allra minsta anledning finnes till en arbetstvist. Huru har den institutionen lyckats? Jo, i vissa di-

strikt i England har det lyckats att åstadkomma uppgörelse i 833 fall af 850, det vill säga 98 procent. Det är en helt annan effekt, än dessa lagar hafva åstadkommit i alla de nio länder, där de varit införda. Där kommer således en medlare att oupphörligt försitta den rätta tidpunkten, då en medling kan äga rum.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Men antag nu att denna lag gått igenom, att vi fått en medlare, huru kan man tänka sig, att man skall kunna få en af Kungl. Maj:t utsedd medlare för ett helt distrikt, då första villkoren för att en sådan skall hafva framgång äro, att han har förtroende hos bägge parterna, men dessutom sakkunskap. Sakkunskapen är lika viktig — ja, jag vill säga, nästan ännu viktigare vid början af en tvist än sedermera med det afsedda målet för ögonen, nämligen att åstadkomma fred på industriens område; ty endast en sakkunnig kan känna till förhållandena inom den industri, hvarinom strejk utbrutit, endast han kan uppfatta och bedöma, huru en sådan strejk skall afslutas. När i England skiljedomsväsendet förändrades, så att i de flesta fall endast en skiljedomare utsågs af arbetarne i första rummet och godkändes af arbetsgifvarne i det andra, så har den principen där gjort sig gällande, — en princip, som tyckes för Kungl. Maj:t hafva varit alldeles främmande —, att denna skiljedom skulle så att säga sätta sig i strejkens ställe, åstadkomma detsamma, som strejken skulle hafva åstadkommit, d. v. s. visa, hvar makten ligger, den makt, som konjunkturerna skänka den ena eller andra parten.

Är det då skäl, vill jag fråga, att antaga en sådan lag som denna, som så strider mot alla riktiga förutsättningar för att ernå fred inom industrien? Jag tror det icke. Jag är öfvertygad om, att första ändringsförsök skulle röna samma öde som så många andra motioner inom lagutskottet, att det svaras, att »lagen är så nyligen antagen, så att ingen erfarenhet därom kunnat vinnas». Främst på dessa skäl, herr grefve och talman, är det, som jag vill yrka afslag på lagen.

Herr statsrådet Schotte: Jag skall be att något litet få upptaga till bemötande de skäl, som här blifvit anförda emot det föreliggande lagförslaget.

En talare klandrade den sista granskningskommissionens sammansättning, och ansåg, att Kungl. Maj:t därvid lämnat för litet utrymme åt industriens män. Det är emellertid, som kammaren känner, ursprungligen på ett tidigare kommittéarbete, som det nu föreliggande lagförslaget hvilar, ett kommitéarbete af år 1901, därvid industriens män voro synnerligen talrikt och sakkunnigt representerade. När Kungl. Maj:t sedermera ansåg lämpligt, att detta lagförslag underkastades någon granskning för att få utrönt, huruvida det till följd af de mera utvecklade arbetsförhållandena under de senare åren behöfde undergå någon förändring, så tillkallade Kungl. Maj:t, som nämndt, landshöfding Hamilton och landsorga-

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

nisationens ordförande Lindqvist samt direktör Bernström, ehuru den sistnämnde beklagligt nog till följd af hälsoskäl afsade sig uppdraget. I stället för honom ingick då byggmästaren Magnusson. Det var icke meningen att här tillsätta en stor kommitté, utan meningen var endast att från de personer, som under de sista åren mera än andra sysslat med medling i arbetstvister, få fram de synpunkter, som möjligen kunde böra beaktas vid revisionen af den stora kommitténs förenämnda betänkande.

Man har vidare klandrat, att detta lagförslag framkommit ensamt för sig och icke först i samband med en del öfriga frågor, särskildt rörande arbetsaftal och rörande registrering af föreningar för annan än ekonomisk verksamhet. När lagförslaget år 1903 här förelåg, var det, såvidt jag känner, icke alls tal om något sammanhang mellan dessa olika frågor, men nu har detta påstående kommit fram och gjorts till ett ganska stort nummer. Kungl. Maj:t har emellertid frågan om arbetsaftalslagstiftningen under öfvervägande, såsom också Hans Maj:t Konungen redan tillkännagifvit i trontalet. Man torde då icke behöfva förutsätta, att Kungl. Maj:t skulle anse att med den förevarande lagens genomförande allt skulle vara väl beställdt och således hela arbetsaftalsfrågan därefter kunna läggas å sido. Tvärtom tror jag, att det arbete, som hittills blifvit utfördt på arbetsaftalsfrågans utredning, fört den en smula framåt, ehuru i följd af andra brådskande ärenden tyvärr icke så långt; men då tid och omständigheter sådant medgifva, kommer frågan att ytterligare upptagas till grundlig ompröfning. Det kommittéförslag om lagstiftning rörande arbetsaftal, som framlades år 1901, är till följd af nyare tiders arbetarförhållanden, icke sådant, att det kan oförändradt upptagas, det räknade icke på något sätt med det kollektiva eller tariffaftalet, som numera inom stora områden af vårt näringslif är den vanligaste formen för arbetsaftalet. En af motståndarne till det här föreliggande lagförslaget har ju också framhållit nödvändigheten af, att detta kollektiva aftal kommer till sin rätt och får uttryck i en blifvande lag om arbetsaftal. Det torde också vara antagligt, att man måste öfverväga, huruvida det icke blir nödvändigt att i sammanhang med en dylik utvidgad arbetsaftalslagstiftning inrätta industri- eller arbetskamrar. Jag föreställer mig nämligen att, för slitande af en del rättstvister rörande arbetsförhållandet hvarken arbetsgifvare eller arbetare skola vara så synnerligen benägna att vända sig till de vanliga domstolarna. Hela arbetsaftalsfrågan är således en ganska komplicerad fråga, men i sinom tid kommer också den att föreligga på kammarens bord.

Jag kan emellertid icke finna, att det nu anmärkta förhållandet bör utgöra ett hinder för, att man nu söker att taga det första steget på den sociala lagstiftningens väg, försöker att, så vidt det är möjligt, träffa några anstalter i syfte att få arbetsfred och arbetsro mera tryggade i landet. Här gäller nu att söka förekomma utbrottet af eller häfva redan inträffade arbetsinställelser. Erfaren-

heten har otvetydigt visat, att de talrika arbetsinställelserna blott i få fall hafva stått i samband med aftalsbrott. Enligt en i kommerskollegium för de senare åren uppgjord statistik visar det sig, att af 529 arbetsinställelser endast 9 bevisligen varit förenade med aftalsbrott från endera parten. Kungl. Maj:ts här förevarande förslag innebär allenast, att en person ställes till parternas förfogande, hvilken de kunna anlita, om de så önska, i och för medling i en uppkommen arbetstvist. Den dagliga erfarenheten har gifvit vid handen, att arbetsgifvare och arbetare i allt större utsträckning faktiskt behöfva någon, som tager hand om och ordnar en förhandling emellan dem. Det är nog kammaren bekant, att för hvarje år i allt större utsträckning opartiska förlikningsmän eller särskilda personer tillkallas uti olika arbetstvister. För detta ändamål hafva under år 1905 flera hundra sammanträden hållits endast här i Stockholm, och det är uppenbart, att särskildt inom de större industricentra ett behof föreligger af en dylik förlikningsman. För närvarande inträffar det ofta, att, när parternas utsedda ombud komma tillsammans, de första sammanträdena upptagas af en del formella saker, såsom angående hvem som skall väljas till ordförande och en del sådana frågor, som försvåra möjligheten för förlikningsmännen att ens börja sin verksamhet. Det är äfven så, att både arbetare och arbetsgifvare ogärna vilja taga det första steget till en förhandling, emedan de anse det tyda på svaghet att erbjuda förhandlingars upptagande, och på denna grund komma förhandlingar nu ofta icke till stånd. Om det nu funnes en officiell förlikningsman, som skulle leda förhandlingarna och hade till skyldighet att ordna det formella för dessa förhandlingar, så tror jag, att det skulle vara välkommet och leda till många förhandlingars upptagande och många tvisters biläggande. Den stora verkstadskonflikten under fjolåret slutade med en dylik förlikning, åvägabragt särskildt genom den person, som blef ordförande i nämnden. Byggnadskonflikten i Stockholm var ju också föremål för dylika förhandlingar, och den långvariga tvisten inom byggnadsfacken i Malmö kunde ju slutligen endast lösas därigenom, att en dylik opartisk förlikningsman från annat håll fick hand om saken. Ofantligt många andra fall, än dessa stora och mera bemärkta, skulle kunna anföras som exempel på att en förlikningsman gjort och fortfarande skall komma att göra mycken nytta till arbetsinställelsers hindrande eller förkortande.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

För de privata förhandlingsnämnder, som finnas upprättade inom många näringar, har det ock i allmänhet stadgats, att nämndens olika medlemmar skola utse en opartisk ordförande för förhandlingarnas ledande; jag erinrar endast om de gällande förhandlingsordningarna för boktryckeri- och bokbinderifacken, för byggnadsfacken, för tobaksindustrien m. fl. Det skulle säkerligen för många af dessa fack vara välkommet, om en officiell förlikningsman funnes tillsatt, som de kunde anlita som ordförande. Jag har

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

nyss fått mig tillskickadt från Malmö ett nytt tariffaftal rörande stufveriarbetet i Malmö, och i detta aftal förefinnes en paragraf, däri det stadgas, att i vissa fall för förhandlingarnas ledande skall anlitas den officielle förlikningsman, som kan komma att inom distriktet af Kungl. Maj:t tillsättas eller som af Kungl. Maj:t särskildt för tillfället förordnas.

Man har här sagt, att denna lag icke skulle önskas af vederbörande parter själfva. Detta tror jag dock icke vara öfverensstämmande med verkliga förhållandet, om man undantager några få industriidkare, hvilkas mening ju här kommit till uttryck. Det framgår tvärtom af hvad som förekommit på möten och framförts i tidningsuppsatser, att representativa män för olika grupper af arbetare, såväl från de socialdemokratiska föreningarna som från svenska arbetarförbundet, uttalat sin tillfredsställelse med Kungl. Maj:ts förslag, och åt denna tillfredsställelse hafva också arbetsgifvarne gifvit uttryck. Centrala arbetsgifvareförbundet har uttalat sig för förslaget, och dess ledande män hafva vid flera tillfällen upprepat detta förordande; ett allmänt skrädderiidkaremöte i Skåne har likaledes uttalat sig för förslagets antagande, och Sveriges verkstadsförenings organ »Verkstäderna» har också uttalat sig sympatiskt om förslaget. Då det här blifvit sagdt, att det här föreliggande förslaget skulle vara en försämrad upplaga af 1903 års förslag, skall jag be att få uppläsa hvad tidningen »Verkstäderna» säger, nämligen »att den granskning, förslaget undergått inom kommittén, resulterat i åtskilliga jämkningar och ändringar, som visserligen icke kunna häfva alla de från arbetsgifvarne uttalade betänkligheterna emot förslaget, men i de flesta stycken utan tvifvel äro att anse som förbättringar». Äfven tidningen »Industria», som skarpt kritiserat förslaget, finner dock en dylik medling vara nödvändig och riktig, ehuru tidningen, som sagdt, funnit formen olämplig. Tidningen slutar nämligen med att förklara det nödvändigt, att särskilda medel ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att »ingripa medlande och förebyggande med afseende på den för landets lugna utveckling och förkofran ödesdigra socialekonomiska kampen». En stor arbetsgifvare, disponenten Berg från Malmö, har också skrifvit en broschyr, däri han talar om denna fråga och säger, att denna lagstiftning enligt hans mening är synnerligen nyttig och nödvändig. Han jämför också 1903 års förslag med det nu föreliggande, och säger, att det senaste har åtskilliga fördelar, då »det endast *erbjuder* mäkling och icke går fram med några påbud. Genom denna frihet vinnes och befordras det allmänna förtroendet säkrast, om än i början något långsammare». Han anför också en del uppgifter, som förlikningsmannen skulle hafva och hvilka kunde vara af betydelse i allmänhet, oberoende af om en strejk hotar eller redan utbrutit. Han framhåller, att förlikningsmännens uppgift äfven skulle vara att samla upplysningar »angående alla förhållanden, som angå arbetarfrågan, och att bearbeta detta

material så, att de genom råd, stödda på samlade uppgifter, kunna påverka både arbetare- och arbetsgifvareorganisationerna, så att man så småningom får fram allmänna regler för upprättande af arbetsaftal». Han förklarar, att han läst en mängd arbetsaftal och funnit största delen af dem synnerligen otydligt skrifna. »De sakna framförallt något genomgående system. Anledningen till brott af befintliga arbetsaftal torde ofta förorsakas af kontraktens otydligheter.» Det vore därför enligt hans mening synnerligen lämpligt att hafva officiella förlikningsmän, som tillsåge, att åtskilliga af de formella frågor, på hvilka en förlikning numera så ofta stupar, blefve vederbörligen iakttagna.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Äfven en del andra anmärkningar hafva gjorts emot förslaget. Så t. ex. har man anmärkt, att det i § 7, när det är fråga om skiljedom, icke finnes någonting bestämdt om huru en skiljenämnd skall sammansättas. Ja, hela skiljedomsförfarandet hör ju strängt taget hufvudsakligen under den stora arbetsaftalslagstiftningen, och först i denna torde man kunna lagstifta om verkningarna af en skiljedom. En bestämmelse om skiljedomsförfarande har emellertid kommit in i det här föreliggande förslaget på den grund, att erfarenheten visat, att det äfven under nuvarande förhållanden finnes möjlighet för att åvägabringa en skiljedom. Emellertid är anlitandet af skiljedomsförfarande enligt § 7 fullständigt frivilligt. Uppnås icke enighet om att sådant förfarande skall anlitas, så förfaller frågan därom. Men uppnås enighet om att en dylik skiljenämnd skall tillsättas, och hafva parterna förbundit sig att efterkomma skiljenämndens utslag, kommer det säkerligen icke att möta några svårigheter att få denna skiljenämnd sammansatt under förlikningsmannens ledning. Förhållandena äro ju åtskilligt olika inom olika yrken, och det är därför svårt att från början gifva några allmänna regler för huru skiljenämnden skall sammansättas, men det är ju, som sagdt, uppenbart, att om parterna kommit så långt på förhandlingarnas väg, att båda äro med om en skiljenämnd och båda hafva förklarat, att afkunnad skiljedom skall hafva bindande kraft och dess utlåtande efterkommas, det icke lärer möta några svårigheter att med förlikningsmannens hjälp få skiljenämnden sammansatt på lämpligt sätt.

Man har också gjort anmärkning emot att förlikningsmannen själf skulle tillsätta den förlikningsnämnd, hvarom omförmäles i § 3 mom. 2 af lagförslaget. Ja, detta har man ansett vara en viktig del af lagförslaget, ehuru det här ifrågasatta fallet sällan torde komma att inträffa. I en mängd fack finnas permanenta förlikningsnämnder med af parterna själfva utsedda bisittare inrättade, och i dessa nämnder skulle den officielle förlikningsmannen säkerligen mycket ofta komma att ingå såsom ordförande. Men de här *tillfälliga* förlikningsnämnderna, hvarom talas i § 3 mom. 2, utgöra endast en förstärkning af den officiella förlikningsmannainstitutionen. Det kan understundom vara af stor betydelse att några

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

sakkunnige tillkallas, hvarigenom förlikningsmannen lättare kan sättas i tillfälle att bedöma de föreliggande frågorna, och parterna kunna blifva mera benägna att visa tillmötesgående. Jag understryker, att det här icke är fråga om en förhandlingsnämnd, hvars bisittare ju alltid utses af parterna själfva, utan om tillkallade sakkunnige, men dock opartiske förlikningsmän, hvilka jämte den officielle förlikningsmannen komma att utgöra en nämnd för medlingens utförande de förhandlande parterna emellan.

Jag skall icke neka till, att till äfventyrs förhoppningarna om att det här föreliggande lagförslaget skall åstadkomma några stora verkningar kunna vara öfverdrifna. Resultaten af lagens antagande och tillämpande på rätt sätt komma naturligtvis mycket att bero på huru pass utvecklade de organisationer äro, som stå emot hvarandra, och särskildt på huru pass lämpliga personer man lyckats förvärfva till förlikningsmän. Detta är ovillkorligen ett af de svåraste momenten i hela denna dag, men under förutsättning att lämpliga personer kunna fås, tror jag dock, att med lagens antagande ett godt steg skall vara taget till arbetstvisters lugna afveckling. Den utgör, denna lag, en början till den sociala lagstiftning, som hittills alltför länge blifvit undanskjuten hos oss och med hvilken vi därför nödvändigt måste gripa oss an för att så småningom komma fram till större arbetsfred och arbetsro i landet. Icke kan man väl tro, att förlikningsmännen därvidlag skulle komma att utgöra något hinder, utan tvärtom komma de nog i de flesta fall att vara till stort gagn för såväl arbetsgifvare som arbetare. Den omständigheten, att det finnes en dylik person, skall utan tvifvel bidraga att närma de båda parterna till hvarandra och åstadkomma förhandlingar i flera fall än hittills ägt rum.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Då jag deltagit i arbetet inom det sammansatta stats- och lagutskottet, som framkommit med detta så hårdt klandrade betänkande, och sålunda är medansvarig i detsamma, ber jag att något få bemöta de invändningar, som här blifvit gjorda emot förslaget. Detta lagförslag har, som så mycket annat, sin riksdagshistoria. Denna har något blifvit berörd redan förut, och jag skall endast dröja vid att erinra om att för 1903 års Riksdag ungefär samma lagförslag förelåg som detta, hvilket lagförslag bifölls i Andra Kammaren och föll i Första Kammaren endast med 17 rösters majoritet. När man studerar de invändningar, som under diskussionen gjordes emot förslaget då, torde man finna, att utskottet i år sökt bemöta dessa invändningar genom den motivering, som ingår i utskottets betänkande. Denna motivering anser jag för min del mycket starkare än hela klämmen. Ty jag erkänner villigt och vill icke förneka, att den invändning som blifvit gjord, att lagen saknar det rättsliga underlag, som är en af betingelserna för dess verkan, är fullkomligt berättigad. Till stöd för sin framställning om bifall till Kungl. Maj:ts

förslag har sammansatta stats- och lagutskottet bland annat haft ett utlåtande från centrala arbetsgifvareförbundet, hvilket utlåtande jag ber att här i några punkter få citera. »centrala arbetsgifvareförbundet, bestående af öfver 700 arbetsgifvare från olika delar af landet, har vid allmänt årsmöte den 27 februari detta år behandlat denna för samhället viktiga fråga», och har Centrala arbetsgifvareförbundet nu velat framhålla, att »det med tillfredsställelse hälsat Kungl. Maj:ts initiativ, men anser att detta förslag till lag angående medling i arbetstvister endast utgör en början till den sociala lagstiftning, hvarutaf vi äro i så stort behof». Nämnda arbetsgifvareförbund har äfven uttalat önskvärdheten af att få ett tillägg i § 1 så formuleradt, som utskottet här har vågat föreslå. Mot de invändningar, som här blifvit gjorda, att samtliga eller så godt som samtliga arbetsgifvare stå som en man emot lagförslaget, talar nu den här refererade framställningen, och utskottet har haft den uppfattningen, att här verkligen fanns ett intresse att tillmötesgå.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Jag skall vidare be att något få beröra de anmärkningar, som i dag gjorts emot det föreliggande förslaget. Den förste ärade talaren på växjöbänken framställde ju mycket graverande anmärkningar både på vers och prosa, men ser man efter ett af de motiv, som utgjorde grunden för dessa anmärkningar, så tycker jag nästan att den senare kom i förgrunden. Ty, mina herrar, icke skall man väl neka att antaga lagen därför, att man icke är tillfredsställd med den kommittés sammansättning, som har utarbetat lagförslaget. Det kan väl icke anses vara sakskäl.

Man har vidare anmärkt, att vi här skulle få en mängd nya ämbetsmän. Ja väl, det kan vara sant. Men på samma gång har man klandrat, att de skulle blifva så få, att de icke kunde medhinna sin uppgift. Ja, då blir det väl Riksdagens sak att bevilja medel, så att flera sådana förlikningsmän kunna tillsättas. Här har utaf en stor arbetsgifvare på gäfleborgsbänken, hvilkens ord gifvetvis måste väga mycket tungt, särskildt i denna fråga, blifvit sagdt, att denna lag vore en omyndighetsförklaring för både arbetsgifvare och arbetare. Ja, om det i allmänhet vore så, att en arbetsgifvare numera finge underhandla direkt med sina arbetare, kunde han ju hafva rätt, men huru ofta sker väl detta, utan när en tvist utbryter, kommer en person från fackföreningens styrelse, och det är med denne man får underhandla; det torde då vara nog så bra, att det redan på förhand finnes en af Kungl. Maj:t utsedd förlikningsman. Bland skälen för tillsättande af sådana förlikningsmän ber jag att få erinra om dem, som anfördes af en talare vid frågans behandling här år 1903, nämligen att parterna vid en arbetstvist ofta draga sig för att taga det första steget till förlikning, emedan de äro rädda för att de därigenom skola försvaga sin position. Finnes då ett institut för en sådan förlikning anordnad, kan man hysa bättre hopp om att snarast möjligt få en förlikning till stånd. Och jag ber att få säga, att jag har svårt att förstå, huru talaren på gäfle-

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

borgsbänken kunnat förklara, att en af honom omnämnd tvist inom hans distrikt aldrig skulle kunnat utjämnas, om en förlikningsman funnits tillsatt. Huru vet den ärade talaren det? Kan man icke med precis lika stort skäl förutsätta, att en arbetstvist under sådana förhållanden aldrig hade brutit ut? Jag erkänner ju villigt, att en utvidgad lagstiftning behöfves, och det har ju nu uttalats från statsrådsbänken liksom äfven i trontalet, att man kan hafva att förvänta sådana kompletteringslagar. Man har nu sagt, att det ändå icke är säkert, att dessa lagar komma och att de blifva tillfredsställande. Jo, om Riksdagens båda kamrar fattat ett sådant beslut med den här anförda motiveringen, där det med styrka framhålles — och jag kan icke förstå hvad en ärad talare här kunnat läsa som han sade mellan raderna — att det endast är under förutsättning af att denna lag erhåller ett rättsligt underlag genom en omfattande arbetslagstiftning i dess helhet, som den kan blifva verksam och som lagen af Riksdagen antagits.

Detta har varit utskottets skäl. Då jag varit med om dess arbete och ehuru jag villigt erkänner alla svagheter i denna lag, ber jag att få hemställa om bifall till detta utskottets förslag.

Herr Nisser: Jag har uti en motion i denna kammare redan framlagt mina åsikter i den fråga, som här föreligger, och har jag däri såsom min åsikt uttalat, att en lag om medling i arbetstvister nödvändigt måste stödja sig på andra lagar, som med denna fråga stå i sammanhang. En föregående talare har redan framlagt skälen härför och har därvid ingått i detaljer, med hvilkas återupprepande jag därför icke vidare skall trötta kammaren.

Jag kan dock icke underlåta att något bemöta den siste talarens anförande. Han åberopade utskottets motivering, där det på sidan 12 heter: »Nu ifrågavarande lagförslag kan väl, enligt utskottets mening, ingalunda ensamt anses tillräckligt för att verka till lösning af uppkommande arbetskonflikter; det lärer icke kunna förväntas erhålla nödig effektivitet utan i förening med särskilda bestämmelser såväl om arbetsgifvare- och arbetareorganisationernas rättsliga ställning som äfven om rättsligt bindande arbetsaftal.» För min del kan jag icke finna annat än att man på en sådan motivering hellre bort komma till ett afstyrkande än ett tillstyrkande af lagförslagets antagande. Utskottet har ju själf medgifvit, att detta lagförslag, som här föreligger, är lösryckt från de nödvändiga, grundlägande lagarna.

Hvad är det för öfrigt som brådskar, då effekten af lagen, enligt hvad utskottet medgifver, ej kan blifva tillfredsställande, då lagen endast kan vara ett försök och, såvidt jag kan förstå, ett ganska misslyckadt försök.

Det är därför jag tillåter mig hemställa om afslag på Kungl. Maj:ts proposition, på det att snart må för Riksdagen framläggas lagförslag i de ämnen, hvilka herr statsrådet och chefen för civil-

departementet nu utlofvat och som äfven äro påkallade af utskottets motivering. »Då emellertid Riksdagen förut hos Kungl. Maj:t påkallat utredning af dessa frågor», säger utskottet, »anser sig utskottet böra i detta sammanhang uttala önskvärdheten af att denna utredning så mycket som möjligt påskyndas, samt att de lagförslag, som af utredningen kunna framgå, måtte så snart ske kan och helst till nästa Riksdag framläggas». Kan man då icke också vänta till nästa riksdag med *detta* förslag?

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Jag anhåller, herr grefve och talman, om afslag å lagutskottets förslag.

Herr Östberg: Anledningen till framläggandet af detta förslag är ju uppenbarligen en önskan att söka i möjligaste mån förhindra och förkorta de konflikter, som våra dagar så ofta få bevittna på arbetsområden. Syftet är ju erkännansvärdt, och man kan också peka på att vid åtskilliga tillfällen personer på anmodan af regeringen hafva medverkat till utjämnande och uppgörelse af förekommande tvister. Men att därutaf draga den slutsatsen, att ett inrättande utaf en officiell förlikningsinstitution kan vara påkalladt och till nytta, det anser jag för min del icke riktigt. Jag kan ingalunda godkänna utskottets resonemang, då utskottet säger, att det är uppenbart, att »behof förefinnes af ett statens ingripande i ändamål att bidraga till förekommande eller lösande af tvister emellan arbetsgifvare och arbetare». Och icke heller kan jag anse det vara riktigt, då det står, att behofvet af en sådan lag har visat sig synnerligen trängande. Enligt min uppfattning förhåller det sig icke så. Numera hafva såväl på den ena som den andra sidan starka organisationer uppkommit, och dessa organisationer äro i den ställning, att de ganska väl kunna ombesörja den saken själfva utan något ingripande från statens sida.

Det fanns någon anledning förut, innan organisation kom till stånd. Då var nog förhållandet sådant, som herr statsrådet nämnde, att man behöfde någon, som tog hand om tvisten; man behöfde det särskildt därför, att det var så svårt för den ene eller den andre att taga första steget, och man ansåg då också, att formella svårigheter kunde föreligga att få en förhandling till stånd. Men det förhåller sig ej så nu för tiden. Organisationerna kunna med den allra största lätthet börja förhandla, och de göra det, när tiden är inne för upptagande af förhandling. Man behöfver ej åberopa, att det i åtskilliga fall har dröjt länge, innan parterna hafva kommit till förhandling, ty det har nog förhållit sig på det sättet, att såväl den ena som den andra ansett rätta tidpunkten icke vara kommen att börja en uppgörelse af de tvistigheter, som hafva förekommit.

Herr statsrådet nämnde också, att man tänkt, att förlikningsmannen skulle få en sysselsättning genom att ingå såsom ordförande uti de permanenta skiljenämnder, som på sina håll hafva

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

upprättats; det skall ju ingå i hans uppgift att söka åstadkomma sådana på de håll, där de ej finnas. Men jag kan egentligen ej förstå, att, sedan en permanent skiljenämndsinstitution har uppkommit inom ett speciellt yrke, en förlikningsman då har med saken att göra. När vederbörande parter inom ett yrke hafva ordnat den saken, så behöfs ju alldeles icke någon skiljeman, ty då är saken ordnad, och det är på förhand afgjordt, huru deras tvister skola behandlas. Jag är därför af den uppfattningen, att denna lagstiftning är obehöflig, och man kan äfven därvidlag åberopa exempel från utlandet. Det har redan anförts några siffror utifrån som visa, att i de fall, då sådana institutioner ha kommit till stånd, de anlitats uti ofantligt ringa utsträckning.

Men jag vill ej blott anföra såsom skäl för mitt motstånd mot förslaget, att man ej kan vänta nytta af det, utan jag vill också framhålla, att det finns ganska allvarliga betänkligheter emot det sätt, hvarpå man här vill organisera detta nya institut. I första rummet är det en mycket betänklig sak, att förlikningen enligt lagen skall läggas i händerna på en enda man, förlikningsmannen. Hvilken garanti finnes i själfva verket för att regeringen kommer att till sådana förlikningsmän utse fullt lämpliga personer, då man betänker, huru grannlaga värf här föreligger. Jag tror äfven, att, om man förutsätter, att från regeringens sida allt är gjordt, som kunnat göras, så att de lämpligaste personer, man kunnat få, verkligen blifvit förordnade, det dock ej är lätt att få en sådan person att iakttaga en fullt opartisk ställning, då det gäller att medla mellan parter, där så starka ekonomiska intressen föreligga. De flesta människor hafva svårt att vara fullt opartiska, och jag tror därför att, om man tänker sig att denna medling lägges uti en mans hand, det ofta skall visa sig, att en förlikningsman äfven med bästa vilja i världen ej kan iakttaga den opartiska ställning, som hans plats kräfver. Nej, det måste vara så, att parterna själfva hafva sitt ord med i laget, när det gäller att anordna en förlikning.

Enligt lagförslaget skulle förlikningsmannen själf tillkalla de bisittare, han önskade få. Det säges visserligen, att parterna skola gifva förslag å personer, men det är ju helt naturligt, att, då det gäller att välja mellan de föreslagna, förlikningsmannen kommer att förordna sådana, för hvilka han själf har de största sympatierna. Enligt min uppfattning är det ett grundfel i denna institution, att man har velat gå förbi det vistande parterna. Det är de själfva, som skola hafva rätt att utse åtminstone bisittarne i nämnden, och så är det äfven ordnadt i utlandet i allmänhet, såväl i Tyskland som i Frankrike och vidare i Förenta staterna; och i Australien tillsättas, enligt uppgift i 1901 års kommittébetänkande, bisittare uti skiljenämnden och förlikningsmän utaf arbetsgifvare och arbetare. Det är den rätta vägen att gå.

Det är en förtjänst, som ingen kan förneka, att uti det före-

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

liggande förslaget anlitandet af skiljedomsförfarande är fullkomligt frivilligt å de tvistande parternas sida. Men det framgår ganska tydligt, att man i alla fall har afsett, att förlikningsmannen skall komma att utöfva ett starkt tryck på de tvistande i syfte att de skola anlita hans hjälp. Uti det förslag, som förra gången förelåg, var det meningen, att man skulle i de fall, då en af parterna ej vore hågad för denna förlikning, genom officiell kungörelse tillkännagifva för allmänheten, att denna part ej ville gå in på förlikningen, och det var naturligtvis i syfte att utöfva ett moraliskt tryck. Ja, naturligtvis skulle det äfven nu blifva resultatet, att förlikningsmannen skulle använda ett moraliskt tryck af liknande beskaffenhet för utpekande af den arbetsgifvare eller grupp af arbetare, som ej ville ställa sig hans råd till efterrättelse. Detta gör, att saken ingalunda kan anses vidare tilltalande.

Enligt min uppfattning kommer emellertid, huru saken än kan komma att bedrifvas, institutionen ej hos oss att blifva särdeles mycket anlitad. Man kan icke åberopa sig på resultatet i utlandet. Såsom redan är nämndt, framgår af de tillgängliga uppgifterna, att det icke finnes något land, där förlikningsmannainstitutionen har lämnat några afsevärda resultat. Man har gått dem helt och hållet förbi. Därför tror jag för min del ej, att jag skulle vilja instämma uti de yttranden, som här äro fällda, att förlikningsmannen skulle få så kolossalt mycket att göra, att det vore omöjligt för en person att fylla denna plats för så stora områden, som här äro i fråga. Jag anser detta vara mycket öfverdrifvet. I alla händelser är det väl ej så, att man ständigt har tvister; det är ju periodvis och ej i den omfattning, att förlikningsmannen skulle vara ständigt upptagen af dylikt arbete.

Jag vill ej heller egentligen göra någon anmärkning emot det tillmätta lönebeloppet, ty aldrig kan jag föreställa mig, att en förlikningsman tager den platsen för penningarnas skull, utan gör det af intresse för arbetsfreden i landet. Och är det så, att han ej gör det af denna bevekelsegrund, tror jag ej just, att han är vidare skickad att fylla sin uppgift.

Det har nämnts af herr statsrådet, att det föreliggande förslaget har mottagits med rätt mycken sympati ifrån såväl arbetsgifvare- som arbetarehåll. Jag har haft en alldeles annan uppfattning och jag tror, att de uttalanden, som äro gjorda uti tidskrifter och dylikt, i allmänhet äro ganska reserverade. Särskildt vill jag nämna, att den tidning, som senast anförts, »Industria», uti flera nummer på det bestämdaste uttalat sig för att lagen icke borde antagas.

Däremot göres det där ett uttalande, hvilket också jag fullkomligt instämmer uti, att det bör stå Kungl. Maj:t öppet att i vissa fall, när sådant befinnes lämpligt, anmoda en person att söka föra tillsammans tvistande parter. Så har skett förut, och detta bör enligt min mening kunna ifrågakomma äfven framdeles. Och

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

jag tager för gifvet, att Kungl. Maj:t ej skall sakna medel att, då det kan vara behöfligt, ersätta en sådan person för hans besvär och kostnader.

Jag vill, innan jag slutar, anmärka, att detta förslag icke innehåller några bestämmelser, som kunna anses vara bindande för de tvistande parterna, och att det därför synes mig vara ganska oegentligt att göra det till föremål för en lagstiftning. Då man läser igenom detta förslag, så har man svårt att där finna annat än en instruktion för en förlikningsman. Det är föreskrifter, huru han bör gå till väga, men det finns ingenting, som binder någon af parterna, liksom det ej heller finns något ansvar för parter i de fall, då de handlat emot lagens syfte.

Jag tror för min del, att den nu föreslagna lagen skulle vara till mer skada än nytta, och kan därför ej annat än sluta mig till dem, som yrka afslag på det föreliggande betänkandet.

Herr Fahlbeck: Den siste ärade talaren hade en annan mening än den, samtliga föregående talare yttrat i afseende å behofvet af medling i arbetstvister. Medan alla de andra erkänt detta behof, syntes han anse offentlig medling vara öfverflödig, försäkrande att arbetare och arbetsgifvare nog själfva skötte om den saken. Emellertid synes mig den erfarenhet, som vi haft under sist förgångna året, alldeles icke gifva honom rätt. Vi hade en af de största tvister, som någonsin förekommit i vårt land, och arbetsgifvare och arbetare stodo härvid oförmedlade mot hvarandra, med det resultat, att många tiotusentals arbetsdagar gingo förlorade och stora kostnader vållades både arbetsgifvare och arbetare. Man kan därför icke, med den erfarenhet som man i Sverige har om arbetsstridigheter, säga att medling i arbetstvister är öfverflödig. Tvärtom synes mig vår erfarenhet hittills i detta afseende på det kraftigaste bevisa behofvet af en offentlig arbetsförmedling. Arbetarne och arbetsgifvarne, öfverlämnade åt sig själfva, hafva naturligtvis omsider kommit till en förlikning, men de hafva dröjt därmed så länge, att både de själfva och landet i sin helhet därunder fått vidkännas stora och svåra lidanden. Att säga att i en arbetstvist konflikten först kan biläggas, när tiden är inne, d. v. s. när båda parterna äro uttröttade, synes mig vara högst olyckligt. Tiden är inne i samma stund, som konflikten börjar. Då bör försök göras, och den af Kungl. Maj:t föreslagna förlikningsmannen synes just kunna fullgöra denna uppgift. Ty härvid är det som så ofta: det första steget är det svåraste; att börja underhandlingarna, — det är detta som drar så lång tid. Nej, mina herrar, erfarenheten i vårt land bestyrker helt visst behofvet af en offentlig förmedlingsinstitution — vida mer än motsatsen.

Hvad därefter beträffar den organisation af medling i arbetstvister, som här är föreslagen, medgifver jag naturligtvis, att man därom kan hafva olika meningar, ty en sådan institution kan

organiseras på många olika sätt, såsom också utrikes är fallet. Ej sällan förekommer, såsom också delvis i Sverige, att arbetare och arbetsgifvare i förväg kommit öfverens om en förhandlingskommission, hvilken då utgöres af fackmän på området. Men medlingsnämnden kan ock vara sammansatt af utanför stående, som således ej äro fackmän. Vidare kan den ordinarie domaren presidera uti nämnden, såsom i Australien och Nya Zeeland. Slutligen kan förfarandet vara frivilligt eller obligatoriskt, och utslaget fällas med förbindelse å ömse sidor eller utan sådan. På mångahanda sätt är sålunda denna sak inrättad, och man kan ej säga, att erfarenheten är så färdig med de olika organisationsformerna, att man med absolut säkerhet vågar påstå, att detta duger och detta duger ej. Man får i sådana ting som dessa gå försiktigt till väga och göra försök; och något annat än ett experiment är väl ej heller detta lagförslag. På det sociala området äro experiment lika nödvändiga, som på det tekniska. De invändningar, som göras mot det föreliggande förslaget, kunna således i första hand bemötas därmed, att det hela är ett försök, ett första steg på den sociala lagstiftningens väg. De förändringar, som förslaget nu erhållit, jämfördt med det förslag, som sista gången förelåg till behandling, visa, att man så uppfattar saken, och att man med mycken försiktighet går till väga. Jag kan således ej finna, att förslaget, sådant det nu föreligger, skulle innebära någon våda eller öfver hufvud sådana bestämmelser, att det därför skulle kasseras. Erfarenheten från utlandet, som åberopats mot detsamma, är mycket olika. Kritiken gäller vissa former af förmedling, men medlingen själf anses allmänt önskvärd och behöflig.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Den förnämsta invändning, som de flesta talare gjort mot förslaget, afser, att detta förslag icke föregåtts af en del andra lagar, som skulle binda arbetareorganisationerna i fasta former och göra dem till juridiska personer för att därmed ålägga dem ansvarsplikt. Mina herrar, detta synnerligen vanliga argument förefaller mig, när det framföres från arbetsgifvarehåll, mycket märkvärdigt. Ty hvad innebär det? Man föreställer sig så gärna, att vore blott arbetarnes fackorganisationer juridiska personer, och man således kunde af dem utkräfva ansvar, så skulle därigenom ofantligt mycket vara vunnet. Detta är enligt min mening ett fullständigt misstag. Det skulle vara riktigt, under förutsättning, för det första, att arbetareorganisationerna i Sverige voro rika och förmögna, såsom fallet är i England, där dessa organisationer hafva stora fonder, hvilka kunna tillgripas. Något sådant är ej fallet här i landet. Här skulle finnas mycket litet — för att ej säga ingenting — att uttaga, i händelse organisationerna blefvo ådömda skadestånd. Ty man skall ej inbilla sig, att man kan taga ut de vecka för vecka inflytande årsbidragen. De lära nog kunna undanhållas hvarje utmätning. Men dessutom skulle denna ansvarsplikt sällan eller aldrig komma att tillämpas, helt enkelt därför att, när strejk

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

skall ske, arbetarne väl akta sig för att därmed förbinda ett aftalsbrott. De börja strejken först när aftalet är ute. Då äro de naturligtvis oförhindrade att säga: vi gå ej tillbaka i arbetet, förr än vi få ett nytt aftal på de villkor, som vi önska. Detta är intet aftalsbrott, och intet ansvar kan utkräfvas af dem därför att de då ej gå tillbaka till arbetet. Genom att ställa aftalen på kort tid kunna arbetarne sålunda rätt ofta hota med strejk eller verkligen strejka, utan att aftalsbrott äger rum. Fackföreningarnas förvandling till juridiska personer hjälper här ingenting. Endast på stridssättet vid strejk (med vaktposter, påtryckning och förföljelse m. m.) skulle möjligen en lagstiftning af detta slag kunna utöfva något inflytande. Men äfven det är ovisst.

Så en annan sak! Man måste tänka sig, att om arbetareorganisationerna göras till juridiska personer, så bör detsamma ske med arbetsgifvareorganisationerna; och jag vill fråga, huru tror man, att en lockout, sådan som den vi sist fingo bevittna, skulle hafva passerat, därest arbetsgifvarnes organisation varit en juridisk person. Då hade från arbetarnes sida uppställts anspråk på 100,000-tals kronor såsom skadeersättning för lockouten. Det är enligt min mening ett, från arbetsgifvarehåll sedt, tveeggadt svärd, som här tillgripes, då man fordrar, att vederbörande parter skola organiseras till juridiska personer och underkastas ansvarsplikt. Alla de utestängda arbetarne skola naturligtvis å sin sida uppställa precis samma och vida mer effektiva anspråk på arbetsgifvarne. Det är således enligt min mening ett rent misstag, när arbetsgifvarne anse, att denna sak är af så utomordentlig vikt och nytta.

Men därtill kommer en annan ledsam omständighet, nämligen den, att en så beskaffad lagstiftning innebär samtliga arbetares inpiskning i organisationer. Endast genom kollektivaftal kunna sådana lagar blifva effektiva, och hvad blir däraf följden? Jo, naturligtvis att alla arbetare, som stå utanför organisationerna, måste nödvändigt in i desamma; och det förvånar mig verkligen, om detta skulle vara arbetsgifvarnes önskan. Det är visserligen sant, att när en gång organisationer finnas, så äro kollektiva aftal nödvändiga, men skall det vara någonting eftersträfvansvärdt att samtliga arbetare pressas in i organisationerna, och att alla arbetsaftal skola vara kollektiva? Jag har en komplett annan uppfattning af hela arbetarfrågan och sätten att lösa densamma och kan därför på intet vis billiga en lagstiftning, som skulle innebära en sådan utveckling. Jag vill tvärtom ordna medlingsfrågan utan sammankoppling med frågan om fackföreningarnas inregistrering m. m. Detta är för mig en så viktig sak, att jag redan för den skull kommer att biträda detta förslag.

Jag yrkar således bifall till detsamma och särskildt den första paragrafen med den ändring, som den fått genom utskottets förslag.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Grefve Hamilton: De många och vidt omfattande tvister, som ägt rum under de senare åren mellan arbetare och arbetsgifvare, hafva ej endast varit förlustbringande för de stridande parterna utan äfven till stor skada för vårt land i dess helhet. Dess produktionsförmåga har blifvit förlamad, dess export förminskad, den marknad, som svenska varor hade vunnit, har gått förlorad och är svår att återförvärfva. Det synes mig därför fullt berättigadt, att staten ingriper för att söka hindra konflikter att utbryta och, när en sådan utbrutit, fortast möjligt få densamma nedlagd.

Den lag, som nu föreligger till pröfning, är naturligtvis blott ett försök, och det är möjligt att effektivare åtgärder framdeles måste vidtagas. Men försöket är ej skadligt, då det ej ingriper i den enskildes rätt, och det kan vara till gagn. Jag har själf en viss erfarenhet härvidlag, då jag deltagit i ledningen af en konflikt, som visserligen ej stod mellan arbetsgifvare och arbetare, utan mellan industri och landtmän, eller mellan sockerindustrien och betodlarne. Striden gällde 4,000,000 kronor, och hade den ej blifvit bilagd, så hade vår handelsbalans under det året visat ett sämre resultat på antagligen 15 à 20,000,000 kronor. Jag måste erkänna, att för de förhandlingar, som kommo till stånd och som hade till resultat en förlikning till ömsesidigt gagn och ömsesidig belåtenhet, hade vi hufvudsakligen att tacka ett initiativ från annat håll att inleda förhandlingarna. Jag föreställer mig, att om en enskild person kan taga initiativ och åstadkomma dylikt, så skall en af Kungl. Maj:t tillsatt person kunna verka än mer. Det händer ju ofta, såsom här förut sagts, att ingendera parten vill börja underhandlingarna. Parterna anse, att de därigenom visa en svaghet. Finns det då en person, som icke allenast har rätt utan äfven skyldighet att ingripa, synes det mig att hans inflytande bör kunna vara större.

Här ha gjorts åtskilliga anmärkningar mot det kungliga förslaget och däribland en, som föreföll mig så egendomlig, att jag knappast vill beröra densamma. Den förste ärade talaren sade nämligen, att en sådan regering kan komma, att man ej har förtroende till den förlikningsman, som regeringen tillsatt. Regeringen kan tillsätta förlikningsmän af politiska hänsyn. Ja, men det ligger dock i regeringens hand att tillsätta domarekåren. Skall man frukta någonting i den vägen i afseende å förlikningsmän, så kan den fruktan äfven gälla domarekåren, och jag tror icke, att det finnes skäl att frukta någonting dylikt.

Här har också framhållits, att distrikten äro för stora och förlikningsmännen så få. Ja, det är ju mycket möjligt, men den saken är lätt att hjälpa. Jag förmodar, att denna lag likasom hvarje annan lag är underkastad utveckling. Visar det sig, att förlikningsmännens antal är för litet, så visar detta också att deras verksamhet är stor, och då bör man väl antaga, att Riksdagen beviljar tillräckliga medel för att få flere.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Det har också sagts, att tvister afgöras bäst mellan arbetarne och arbetsgifvarne själfva. Ja, vi hafva sett huru de afgjorts! Långvariga konflikter under senare tider hafva visat, att den vägen ej är den rätta.

Det har också talats om onödiga utgifter. Ja, mina herrar, när man tänker på hvilka följder alla arbetskonflikter medföra, huru många millioner kronor, som därunder gå förlorade, så anser jag, att de 20,000 kronor, som nu ifrågasatts, äro betydelselösa, och detta äfven om man lägger en nolla därtill.

Det hufvudsakliga skälet för afslag skulle väl vara, att man önskar äfven andra lagar. Men jag vet ej, hvarför den nu föreliggande lagstiftningen skulle lägga hinder i vägen för en annan lagstiftning. Här har från statsrådsbänken sagts, att en sådan är att förvänta, att detta är blott det första steget och att andra steg komma att tagas. Jag antager, att vi ej behöfva tvifla på herr statsrådets ord.

Den förste ärade talaren sade, att vi begärt bröd men fått stenar. Jo, vi hafva fått bröd, fastän ej så kryddadt som denne talare önskade.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Almström: Då denna fråga förevar vid 1903 års riksdag, yttrade jag den meningen, att skiljaktigheter mellan arbetsgifvare och arbetare bäst slitas af dem själfva samt att ingen, vare sig officiell eller utomstående, inverkan på deras utgång bör ifrågakomma, förrän antingen parterna själfva begärt en sådan eller någon olaglighet eller något öfvergrepp blifvit begångna. Jag står fortfarande på samma ståndpunkt. Jag ogillar principiellt en lagstiftning sådan som denna, och jag har af hvad som passerat under de tre sista åren fått ytterligare stöd för denna min mening däruti, att under denna tid flera arbetareföreningar och arbetsgifvareföreningar konsoliderats och nya föreningar bildats samt erfarenheten visat, att under de två sista åren en mängd tvister afgjorts med lyckligt resultat endast och allenast af dessa föreningar. Af verkställande direktören i svenska arbetsgifvareföreningen, som räknar ledamöter med 46,000 st. arbetare och således har rätt stor omfattning, har jag fått den uppgiften, att under de sista två åren föreningens styrelse medlat i omkring 50 tvister och i de allra flesta fallen med lycklig utgång. Jag tror fortfarande att det bästa sättet är, att arbetsgifvare och arbetare få sköta sina mellanhafvanden själfva, och att först, när de påkalla hjälp utaf regeringen eller andra utom stående, sådan hjälp må lämnas dem.

Statsrådet och chefen för civildepartementet omnämnde, att till honom inkommit åtskilliga sympatiuttalanden för denna lag, äfvensom att, enligt hvad han hört, flera föreningar och andra korporationer yttrat sig för densamma. Ja, meningarna kunna

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

ju vara olika, men emot hvad han därvidlag sagt ber jag till en början att få framhålla, att det af honom omnämnda svenska arbetareförbundet icke har gillat den lag, som regeringen framlagt, utan endast och allenast en lag med det tillägg, som utskottet föreslagit. Hvad arbetsgifvarne i öfrigt beträffar, kan jag meddela, att de sista dagarna hållits rätt talrikt besökta möten, där de närvarande arbetsgifvarne nästan enhälligt uttalat sig mot en sådan lagstiftning som denna. Jag tror också, att de uttalanden som gjorts från arbetsgifvare, hvilka hafva sin plats i Riksdagen, böra hafva någon betydelse och större betydelse än uttalanden af åtskilliga utomstående, som icke haft tillfälle att närmare skärskåda förhållandena i större omfattning.

Men äfven om jag icke vore i princip emot en lagstiftning som denna, skulle jag dock för min del icke kunna antaga de särskilda föreskrifter som lagförslaget innehåller.

Jag vill först och främst påminna, att förslaget hvarken har början eller slut. Det är en länk, utryckt ur midten af en kedja. För att enighet skall kunna åstadkommas, bör det väl nämligen fordras, att de parter, mellan hvilka medling skall ske, skola vara ansvariga och stå bakom de aftal, som träffats. I sådant afseende finnes emellertid någon lag nu icke framlagd. Civilministern har visserligen meddelat, att en ändrad lagstiftning därom är under utarbetande. Detta var ett mycket fägnesamt meddelande. Men jag ber därvid att å mitt håll få påpeka, att en sådan lagstiftning icke blir komplett, förr än den kommer att omfatta icke endast bestämmelser om att arbetsgifvareföreningar och arbetareföreningar skola ställas såsom juridiska personligheter och att obligatorisk skiljedom må kunna äga rum, när båda parterna enats om en sådan, utan äfven bestämmelser om bojkottning och blockad och föreskrifter för de olika verken, såsom järnvägar, vattenverk och dylikt.

Öfvergår jag därefter till de särskilda föreskrifterna, kommer jag först och främst till förlikningsmannen. Det har redan blifvit framhållet, huru svårt det blir att därtill finna en lämplig person. Jag tog mig år 1903 friheten att säga, att det fordras för en sådan man sådana egenskaper, att han rent af skulle vara en fågel Fenix, som icke blir lätt att finna. Han måste besitta nödig sakkännedom i detta fall, och hvad vill detta säga? Jo, icke endast, att han känner till de yttre konturerna, den rent tekniska gången af förhandlingarna. Sådan sakkunskap inbegriper äfven kännedom om de näringars ställning, i hvilka medling förekommer. Han bör kunna bedöma t. ex. om en fabrik, när en strejk uppkommer, kan bära en ytterligare förhöjning af aflöningarna. Jag har i England sett exempel på ett sådant fall, då arbetare och arbetsgifvare enades om en person att afgöra en tvist. Denne person skulle hafva rätt att granska arbetsgifvarens böcker och sätta sig in i möjligheten för denne att göra medgifvanden. Först efter ett mycket

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

långt och svårt arbete kom han emellertid till den slutsats, att några medgifvanden icke vore möjliga, och båda parterna fogade sig då däruti, arbetarne naturligtvis mycket ogärna.

Men om en sådan förlikningsman möjligen kan erhållas, är det då rätt att han tillsättes af regeringen? Nej, jag skulle anse det vara en olycka, om regeringen ensam, utan hörande af myndigheter och dem, som saken gäller, skulle kunna dekretera, att en förlikningsman skall finnas i det och det distriktet. Den ifrågasatta delningen i sex distrikt i allmänhet får jag säga förråder en rent förvånansvärd okunnighet om industriella förhållanden. I detta fall var det föregående förslaget bättre. Enligt detta voro distrikten färre och de anspråk, som ställdes på förlikningsmannen, vore ej så stora. Vidare frågar jag, är det för en man som är vuxen en sådan uppgift, en skälig aflöning, som här är föreslagen? Hvad skall det blifva för personer, som vilja åtaga sig detta mandat? Jag såg i dag i en morgontidning ett yttrande, att ämbetsmän och aktade personer i god ställning skulle kunna åtaga sig uppdraget. Men det fordras icke blott att vara i aktad ställning, utan det fordras dessutom en stor och ingående sakkunskap. Att regeringens och myndigheters hjälp kan behöfva tagas i anspåk, därom är ingen fråga. Men då bör också förlikningsmannen utses för tillfället och med hänsyn till den fråga som förekommer. Det är orimligt att begära af en förlikningsman, att han skall vara inne i alla de frågor, som kunna komma under hans beprö fvande. Jag ber härvid att få påpeka, att civilministern själf sagt, att konsten är att få en lämplig förlikningsman. Ja, det blir en konst, som enligt min öfvertygelse aldrig kommer att läras.

Jag anmärker vidare mot innehållet af bestämmelserna i förslaget, att denne förlikningsman skulle, visserligen efter samråd med arbetsgifvarne, men dock utan att behöfva fråga efter hvad de säga, kunna tillsätta den nämnd, som skall söka medla. Detta är emellertid något så orimligt, att jag icke kan fatta, att ett sådant förslag kunnat göras. Kan man tänka sig något orimligare, än att en utomstående skall kunna bestämma, att de och de personerna skola medla mellan arbetare och arbetsgifvare? Det måste väl vara billigt, att parterna själfva därom få besluta.

Herr civilministern talade vidare i förbigående om de anmärkningar, som gjorts mot sammansättningen af den kommitté, som behandlat detta ärende. Jag får därvid lof att säga, att icke nog skarpa anmärkningar kunna göras mot kommitténs sammansättning. Är det verkligen rättvist och riktigt, att Sveriges arbetarekår representerats af en socialist? Huru stor del af Sveriges i industriellt arbete sysselsatta arbetarekår är socialistisk? På sin höjd måhända en sjättedel, alla de andra äro det icke. Jag frågar vidare, är det billigt att svenska industrien, den stora svenska industrien, i kommittén representerats af en enda person, visserligen en

skicklig och aktad man, men dock tillhörande den mindre industrien?

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Jag har för min del den meningen, att om detta förslag blefve lag, däraf oreda och skada skulle uppstå. När en mera omfattande lagstiftning är under utarbetande, vore det väl klokt att uppskjuta denna fråga och få alla lagförslagen på en gång framlagda, och detta så fort som möjligt. Ty ett häfdande af arbetarnes självbestämmanderätt och skydd för dem, som vilja arbeta, äro dock så viktiga saker, att jag anser dem lika viktiga och viktigare än något annat, som står på dagordningen.

Jag yrkar således afslag på utskottets förslag.

Herr Wijk, Ivar: Jag har begärt ordet för att angifva min ställning i denna fråga. Åtskilliga anmärkningar hafva framställts mot denna lag, och hvilket förslag är det också, som man icke kan framställa anmärkningar emot? Själf delar jag de betänkligheter, som framställts inom utskottet i fråga om storleken af de distrikt, i hvilka dessa förlikningsmän skola verka. Jag har vidare inom utskottet hyst och hyser fortfarande tvifvel om huruvida det är möjligt — något som äfven framhållits från regeringsbänken — att till förlikningsmän kunna erhålla sådana personer, som äga icke blott den sakkunskap, utan äfven den auktoritet, som fordras för att de skola kunna uppträda på sådant sätt, att det med lagen afsedda resultatet kan vinnas. Jag hade för min del en tid den föreställningen, att Konungens befallningshafvande vore de lämpligaste myndigheterna att medla i dessa frågor. Men då man nu så starkt framhållit nödvändigheten af att, för att en medling skall lyckas, densamma måste ske af någon, som äger sakkunskap angående alla de yrken, hvari arbetsinställelser kunna förekomma, torde detta icke kunna gå för sig, då man tydligen icke kan ställa så stora kraf på Konungens befallningshafvande. Det kan icke förnekas, att vid sådana tillfällen, då konflikter uppstå och sinnena äro upphetsade å ömse sidor, ett bättre resultat bör kunna uppnås, om en utomstående person kommer och erbjuder sin medling, än om någon sådan medlare icke finnes. Det är af detta skäl jag anslutit mig till utskottets förslag, och jag ber därför att få yrka bifall till detsamma.

Herr Trygger: Det finnes väl ingen, som ej önskar, att det måtte råda frid mellan arbetare och arbetsgifvare och att, ifall strid uppkommer, denna må biläggas så snart som möjligt. Men en viktigare sak än frid är dock frid på rättvisa och billiga villkor. Hufvudsyftet med en förlikningsinstitution är därför icke att en öfverenskommelse åstadkommes, utan att denna öfverenskommelse är af sådant innehåll, att den kan sägas vara rättvis och billig för båda parterna. Detta ställer större fordringar på förlikningsmannen, och enligt min åsikt uppfyller den förlikningsman, hvarom

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

här är fråga, icke de fordringar, man bör ställa på honom. Därför kan jag för min del icke vara med om att bifalla det nu framlagda förslaget.

Jag skall emellertid icke upprepa de skäl, som kunna anföras mot förslagets detaljer och hvilka jag varit i tillfälle att framställa förra gången frågan var före, utan jag skall söka att till bemötande upptaga de skäl till förmån för förslaget, som blifvit anförda, och se, om dessa hålla stånd vid en närmare granskning. Därvidlag mötes man af skäl som framställts, hvilka ingen människa vill bestrida, men som icke heller hafva någon verkan såsom bevisande för att detta förslag borde antagas. Så t. ex. har herr Fahlbeck sagt, att det är orätt att påstå, såsom här skulle gjorts, att medling i arbetstvister i vårt land är obehöflig. Jag har sannerligen icke hört någon, som fällt ett sådant påstående. Men däremot har man sagt, att *detta* förslag, *denna* lag om medling är oduglig, och det är något helt annat. Vidare har samme talare sagt, att man visserligen har mycket att välja på, men att detta förslag blott är ett experiment och att man följaktligen utan tvekan kan göra ett försök med detsamma. Så skulle vara vanligt inom industrien, och enligt hans uppfattning borde man göra på samma sätt beträffande lagstiftningen. Men jag förmodar, att man icke inom industrien gör ett experiment, om hvilket man redan på förhand är öfvertygad om att det skall misslyckas. Således kunna naturligtvis vi, som anse att denna lag är oduglig för sitt ändamål, icke göra detta experiment, och i detta afseende handla vi likasom alla personer, hvilka iakttaga nödig varsamhet.

En talare på kristianstadsbänken gjorde gällande, att striden mellan arbetsgifvare och arbetare vore till skada för vårt land, att millioner därvid ginge förlorade och att staten följaktligen vore berättigad att ingripa. Äfven detta är ett argument, som icke träffar denna lag. Det är alldeles riktigt. Ingen bestrider detta, men hvad man bestrider är, att det nu föreslagna medlet är det rätta. Vidare sade samme talare, att en person, som hade till uppgift att medla, kunde göra mycken nytta. Detta kan han visserligen göra, men är denne person icke kvalificerad för sitt uppdrag, kan han göra mera skada än nytta.

En ledamot af utskottet, min ärade vän på bohuslänsbänken, gjorde till stöd för utskottets hemställan om bifall till förslaget gällande, att utskottets motivering vore det bästa i hela utskottsbetänkandet. Den vore nämligen mycket bättre än hela det lagförslag, som utskottet tillstyrkt. Ja, är det så, tycker jag det riktigaste vore, att vi på utskottets motivering afsloge lagförslaget, ty då komme det syfte att nås, som utskottet vill vinna med motiveringen, nämligen att samtliga lagarna framläggas för Riksdagen i ett sammanhang.

Statsrådet och chefen för civildepartementet anförde åtskilliga skäl för förslaget, och jag skall be att få öfvergå till dem. Han

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

vände sig mot den anmärkning, som man gjort därom, att detta förslag kommit fram isoleradt och icke tillsammans med den öfriga lagstiftning, som alla anse vara erforderlig på detta område. Den anmärkningen bemötte han med den förklaring, att Kungl. Maj:t håller på att öfverväga, hvilken lagstiftning i öfrigt i de frågor, som nu afses, lämpligen bör antagas, och är beredd att, när frågan är tillräckligt pröfvad, framlägga förslag för Riksdagen. För min del har jag mycket svårt att inse annat än att detta är ett synnerligen starkt skäl för att Kungl. Maj:t bort låta äfven förevarande förslag hvila, så att alla förslagen kunnat framläggas i ett sammanhang. Endast för den händelse det skulle finnas alldeles särskilda skäl, hvarför det vore brådtom att vid denna riksdag antaga detta förslag, kan dess framläggande nu motiveras, men några sådana hörde jag icke den ärade talaren göra gällande. Beträffande därefter hvad som anförts därom, att denna lag icke borde komma fram isolerad, enär man saknade lagbestämmelser, som göra arbetsaftal i realiteten bindande, svarade statsrådet, att denna lag egentligen vore afsedd att tillämpas på intressetvister och icke på rättstvister samt att erfarenheten visat, att arbetsinställelser i allmänhet icke föranledas af rättstvister, hvadan ifrågavarande argument icke skulle hafva någon betydelse. Såvidt jag kan bedöma detta yttrande riktigt, tycker jag, att om det förhåller sig på angifvet sätt, borde man från denna lag hafva undantagit rättstvisterna. Det hade varit konsekvent och då hade lagen också blifvit befriad från en stor svaghet, som beror därpå, att den förlikningsman, som är lämplig för biläggande af intressetvister, icke är kvalificerad för medling i rättstvister och tvärtom. Jag tror emellertid att herr statsrådet missuppfattat det argument han sökt vederlägga, ty de som framhålla vikten af att innan denna lag antages, en lag om arbetsaftal kommer till stånd, göra detta därför, att man icke är benägen att lösa intressetvister genom en öfverenskommelse, om man icke vet, att denna sedermera kommer att hållas. Sedermera gjordes det från statsrådsbänken gällande till stöd för denna lag, att man för hvarje år allt mer och mer börjat använda förlikningsmän, men såvidt jag begriper, talar detta emot att detta skulle vara så brådtom att i år framlägga detta lagförslag. Har det visat sig, att man reder sig utan lagstiftning, kan man vänta ett år och lägga fram denna lag i samband med den lagstiftning, som i öfrigt erfordras. Men icke nog därmed, denna lag kanske för med sig, att vi i stället för förlikningsmän, som vederbörande själfva välja, och till hvilkas skicklighet de hafva förtroende, få förlikningsmän, som icke äro kvalificerade i samma grad. Man skulle sålunda ersätta bättre förlikningsmän med sämre sådana, och då har lagen verkat till skada. Vidare anförde herr statsrådet, att den föreslagne förlikningsmannens hufvuduppgift skulle vara att sköta det formella. Vore det så, att han skulle vara ett slags skrifvare, notarie eller hvad man

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

vill kalla det, vore ju förslaget icke så farligt. Men när man läser lagens 6 och följande §§ har man mycket svårt att finna, att hans uppgift skulle vara begränsad till det formella, utan han skall tvärtom kasta sig in midt i sakfrågan för att söka åstadkomma en förlikning mellan parterna. Först om denna förlikning strandar, om detta försök icke leder till något resultat, skall han söka förmå parterna att hänskjuta saken till skiljedom. Vidare sade samme högt ärade talare, att den i lagförslaget förekommande bestämmelsen, att förlikningsmannen skulle söka förmå parterna att hänskjuta tvisten till skiljedom, vore något, som strängt taget icke hörde hit, och att man därför icke i detta förslag hade ingått på huru dessa skiljedomare skulle utses. Frågan härom skulle närmast höra till den andra stora undanskjutna frågan angående arbetsaftal. Ja, men detta, att till och med den, som fordrar denna lag, kan visa en paragraf, som på det intimaste hänger ihop med den öfriga af oss fordrade lagstiftningen, ådagalägger väl bättre än något annat, att det icke är lämpligt att isolera denna lag från denna ifrågasatta lagstiftning.

Jag skulle vidare mot 7 § i förslaget vilja anmärka, att när man enligt förslaget ger förlikningsmannen i uppdrag att söka förmå parterna att hänskjuta tvisten till skiljedomstol, samtidigt som man inser, att i de flesta fall en *verklig* bundenhet af denna skiljedom icke är möjlig enligt den nuvarande lagstiftningen, man då ej bort lägga hufvudvikten vid att erhålla en skiljedom, som vore för parterna bindande, utan bort begränsa sig till en sådan, som blott utgjorde ett slags försök att åstadkomma enighet mellan parterna, därest dessa vore därmed nöjda. Det måste väl ligga närmast till hands, att för de fall, då en på papperet bindande skiljedom icke kan vara bindande i verkligheten, icke uppmana parterna att sluta ett aftal, som den ena parten kan lätt undandraga sig att fullgöra, utan fasthellre att uppmana parterna att sluta ett aftal, där man å bägge sidor på förhand vet, att man icke är bunden. Men så har man icke gjort, utan trots det att man erkänner, att denna paragraf icke får någon betydelse i fråga om arbetarnes bundenhet utan en ny lagstiftning om arbetsaftal, har man i paragrafen anvisat förlikningsmannen att söka förmå parterna att ingå på ett skiljeaftal, som rent juridiskt sedt blir bindande för dem, och har icke ens anmodat honom göra ett försök att förmå parterna att hänvisa tvisten till skiljedom, som icke medför bindande verkan. Det sista hade varit ärligare. Då hade man hänskjutit saken till skiljedomstol för att göra ännu ett försök att ena parterna, som faktiskt icke med den nuvarande lagstiftningen kunde blifva af skiljedomen bundna, och man hade gjort det från början klart för dem, att skiljedomen endast vore ett formuleradt förslag till förlikning.

Efter dessa nu af mig granskade skäl till förmån för förslaget synes det mig vara ganska naturligt, att man icke kunnat

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

hysa stora förhoppningar om att denna lag skall leda till något resultat. Detta har också medgifvits, men man har emellertid sagt, att om lämpliga personer kunde erhållas, vore förslaget en god början till en social lagstiftning, som skulle åstadkomma frid mellan arbetare och arbetsgifvare. För min del har jag en alldeles motsatt uppfattning. Jag kan icke finna, att denne parterna påtrugade förlikningsman med sin ringa kompetens och med en ställning, som icke uppbäres af parternas förtroende, skall kunna vara i stånd att uträtta hvad man afser. Jag är öfvertygad om att, långt ifrån att åstadkomma frid, han kommer att åstadkomma strid, och på denna grund, herr grefve och talman, ber jag att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Bernström: Herr grefve och talman, mina herrar! Två af de föregående talarne, som yrkat bifall till utskottets förslag, hafva i sina yttranden berört den tvist, som förlidet år utkämpades inom den industri, jag tillhör. Dessa talare hafva, såvidt jag förstått dem rätt, åtminstone antydt, att om en sådan förlikningsmannainstitution som den nu föreslagna då hade funnits, så skulle icke denna strid haft till följd en sådan fruktansvärd förödelse och förlust, som den nu hade, utan den skulle sannolikt hafva blifvit bilagd på ett tidigare stadium. Hvad dessa herrar i detta hänseende hafva antydt visar endast, att de icke alls känna till denna strid. Jag har, såsom herrarne veta, en ganska intim bekantskap både med stridens början, med dess fortgång och med dess afslutning, och jag kan på det bestämdaste påstå, att en sådan förlikningsinstitution som den ifrågasatta absolut icke hade kunnat i ringaste grad inverka på stridens biläggande, åtminstone vid dess början. I allmänhet är det nog så, att vid högst få af de strider, som förekomma inom den industri, jag tillhör, det skulle vara af gagn, att vid stridens början en förlikningsman komme och erbjöde sig att stifta förlikning. Jag vågar säga, att detta skulle åtminstone i de flesta fall absolut afböjas, antagligen af båda parterna och i alla händelser af den, som hade orätt i striden.

Jag har velat säga detta, för att icke de yttranden, jag här åsyftar, må stå oemotsagda och för att icke någon af kammarens ledamöter, som möjligen är osäker i sin opinion beträffande lagförslaget, skall på grund af hvad som sålunda yttrats komma att rösta för detsamma. Jag vill hafva sagdt, att jag anser lagförslaget vara synnerligen olämpligt, och jag hoppas, att kammaren måtte afslå detsamma.

Det har af föregående talare framhållits, att industriens män under de senare åren ifrigt väntat på en effektiv lagstiftning af ifrågavarande slag. Jag ber att få understryka detta. Vi hade verkligen hoppats, att regeringen ej skulle komma och framlägga ett sådant lagförslag som detta, så mycket hellre som först och främst detta förslag en gång förut har förkastats af Riksdagen och

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

vidare den ifrågavarande institutionen i alla de länder, där den pröfvats, befunnits totalt oduglig. Jag kan icke inse — och jag tror, att min åskådning delas af hela den arbetsgifvaregrupp, som jag tillhör — att det tjänar något till att experimentera med ett odugligt förslag.

Det är ett obestridligt faktum, att förhållandena på arbetsmarknaden inom den svenska industrien för närvarande äro så mycket bättre ordnade, än de voro 1903, att om vi kunnat undvara en sådan lag under de senaste tre åren, så kunna vi nog reda oss utan den ännu ett år, till dess ett fullständigt förslag framkommer, hvilket omfattar alla de frågor, som måste i ett behandlas, när denna fråga skall ordnas.

De af utskottets ledamöter, som talat för förslaget, hafva enligt min uppfattning kunnat göra detta endast på ett mycket lamt sätt. Det har af en talare på den sidan framhållits, att utskottets mening hade stöd af 700 arbetsgifvare i landet. För att icke denna uppgift skall få en annan betydelse i herrarnes ögon, än den bör hafva, ber jag att få påpeka, att dessa 700 äro icke arbetsgifvare af någon större betydenhet. Det är hufvudsakligen, såvidt jag har mig bekant, mindre arbetsgifvare, tillhörande den kategori, som vanligtvis kallas handtverkare. Jag är öfvertygad, att om det stora antalet arbetsgifvare inom Sveriges storindustri skulle hafva uttalat sig i frågan, så skulle detta uttalande hafva gått i en helt annan riktning än det yttrande från de 700, som kapten Pettersson åberopat.

På grund af hvad jag nu anfört ber jag, herr grefve och talman, att få yrka afslag på utskottets förslag.

Herr Swartz: Då så många och stora arbetsgifvare här i kammaren hafva uppträdt och yrkat afslag på det föreliggande förslaget, så är det måhända väl djärft af mig, som personligen är en mycket obetydlig arbetsgifvare att våga hysa en från deras afvikande mening. Då detta emellertid är fallet, anser jag mig ovillkorligen förpliktad att här framlägga och söka gifva skäl för min åskådning. Jag anser mig därtill så mycket mera uppmanad, som jag är representant för ett industrisamhälle och som åtskilliga af de inom detta samhälle förefintliga arbetsgifvare, med hvilka jag i denna sak talat, haft den uppfattningen, att lagen borde antagas. Bland dessa äro äfven ganska stora arbetsgifvare att finna. Jag gör det vidare af den anledningen, att jag anser detta icke vara en angelägenhet uteslutande mellan arbetsgifvare och arbetare, utan en angelägenhet, som rör samhället i dess helhet.

Att gifva några skäl för det sista uttalandet är ju tämligen öfverflödigt. Det behöfs endast och allenast att hänvisa till sidan 25 i den kungl. propositionen, där det finnes angifvet, huru många arbetsdagar under de sista tre åren gått förlorade på grund af arbetsinställelser. Detta antal utgjorde i rundt tal år 1903 500,000,

år 1904 450,000 och år 1905 2,500,000. Det vill synas mig, som om denna stegring i skalan också skulle kunna utgöra ett visst svar på den frågan, hvarför det vore brådtom med att söka åstadkomma ändringar på detta område. Alla äro ju också öfverens om att man bör sträfva efter att åstadkomma bättre förhållanden, men de flesta, som här uttalat sig, anse att man på denna väg icke når målet. Vare det långt ifrån mig att påstå, att man når fram till målet genom ett antagande af den lag, som här är föreslagen. Man når efter min uppfattning icke ens så synnerligen långt fram på vägen till målet. Men att man, såsom här har påståtts, icke skulle komma ens en bit på väg, utan kanske tvärtom gå baklänges och få antalet på grund af arbetsinställelse förlorade arbetsdagar ökadt i stället för minskadt, det är en uppfattning, som jag för min del omöjligen kan gilla och som heller icke har på något sätt bestyrkts af de exempel, hämtade från utlandet, som här hafva anförts. Det har varit små procenttal af arbetstvister, som i utlandet kunnat biläggas genom institutioner af denna art, det erkännes villigt, men det har dock förelegat ett bestämdt resultat af dessa institutioners verksamhet. Huruvida de förhållanden i öfrigt, som i utlandet äro rådande mellan arbetsgifvare och arbetare, kunna hafva medverkat till biläggande af tvister i större antal, än som skett genom liknande institutioner, är jag åtminstone för min del icke i stånd att bedöma, och det borde man dock känna, innan man säger, att denna institution visat sig vara skäligen utan verkan. För min del tror jag, att rent psykologiskt taget, om jag så får uttrycka mig, denna lag innebär en möjlighet till förhindrande af en del, låt vara icke många, eljest uppslitande arbetstvister. Jag vågar därvidlag också framdraga ett exempel, som för mig står alldeles klart i denna sak.

Jag afser den konflikt, som i Norrköping ägde rum hösten 1904, då spårvägspersonalen strejkade på ganska klena grunder. Emellertid blef detta en arbetsinställelse, som på grund af företagets art sträckte sina verkningar långt utanför de direkt i strejken deltagande eller af arbetsinställelsen intresserade personerna, nämligen spårvägsbolaget å ena sidan och personalen å den andra. Hela samhället upprördes, kan jag nästan säga, ned i sina innersta grundvalar, och det var icke långt borta, att en explosion hade inträffat. Hade vid detta tillfälle det funnits en person med pondus och med befogenhet att redan från början ingripa och göra det rent af innan strejken hade utbrutit, medan den ännu hotade att utbryta — ty det fanns förtecken för att den skulle kunna komma — så är det min lifliga öfvertygelse, att uppgörelsen hade kunnat ske mycket hastigare och fullt lika bra som den, hvilken slutligen kom till stånd därigenom att stadens borgmästare, därom icke anmodad af någondera parten, ingrep.

Här har sagts, att man borde vänta, till dess parterna anmodade en förlikningsman att biträda. Detta exempel visar emellertid,

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

att äfven utan anmodan från parternas sida och till och med sedan stämningen blifvit så upphetsad, som den vid det tillfället var, går det för sig för en förlikningsman, som står opartisk öfver de stridande parterna och som besitter tillräcklig pondus, att göra sitt inflytande gällande. Däraf sluter jag för min del, att det bör gå mycket lättare, för den händelse en person med dessa egenskaper gör sitt inflytande gällande, innan lidelserna blifvit upphetsade. Om det också vore endast i ett eller i högst få sådana fall, som tvisten kunde biläggas i tid, så vill det synas mig, att man därmed hade vunnit högst betydligt.

Här säger man emellertid, att man kommer ingen vart med en institution af här föreslagen beskaffenhet. Den förlikningsman, som enligt förslaget skall utses, kan omöjligen hafva den sakkunskap, som ensam gör det möjligt för honom att medla mellan parterna. Jag vill dock säga herrarne, att icke begrep borgmästaren i Norrköping mycket af spårvägstrafik, af de elektriska detaljerna och sådant vidare, men han kunde ändock åstadkomma ett resultat. Jag tror att man fullkomligt — åtminstone synes det mig så — har missuppfattat de fordringar, som man bör ställa på denna förlikningsman. Jag kan icke förstå, att man kan ställa upp sådana pretentioner, som att en förlikningsman för att kunna medla skall vara sakkunnig i afseende å alla de industrier inom hans distrikt, där arbetstvist kan komma att hota. Enligt min uppfattning ligger hufvudvikten därpå, att det är en person med tillräcklig inneboende pondus för att kunna i tid tala goda ord med de båda parterna och få dem till att förhandla med hvarandra. För den händelse särskild sakkunskap erfordrades, skulle ju enligt förslaget sakkunnige af förlikningsmannen tillkallas, och de skulle af honom tillkallas efter förslag från vederbörande parter. Jag tror verkligen, att man på detta sätt kan vara tämligen trygg för att, där verklig sakkunskap behöfves, sådan också kommer att anlitas, och att denna sakkunskap kommer att blifva af ett slag, som åtminstone de tvistande parterna inbördes icke på något sätt draga i tvifvelsmål, då de ju själfva föreslagit sina sakkunnige. Ty antagligt är väl, att förlikningsmannen icke går ifrån förslaget, annat än om det skulle afse sådana personer, att man tydligen insåge, att deras tillkallande skulle, långt ifrån att medföra en förlikning, i stället leda till en skärpt tvist mellan parterna. Men detta är ju en helt annan sida af saken.

Nu säges det, att man icke kan gå in på något sådant som detta, med mindre än att man har visshet för att båda parterna ovillkorligen skola vara bundna af det slut, till hvilket förlikningsmannen ensam eller med hjälp af de af honom tillkallade sakkunnige kommit, och detta har man icke, förrän man fått en lagstiftning i detta afseende. Men här är det ju fråga om förlikning och icke om något aftal med straffpåföljd. Det är fråga om en frivillig öfverenskommelse, och när en sådan frivillig öfverenskommelse är

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

träffad genom förlikningsmannens inverkan, måste man väl i alla fall anse, att den har utsikter att äga bestånd. I alla händelser skulle ju för träffande af juridiskt bindande aftal fordras, att organisationen först skall vara genomförd bland arbetarne och väl äfven bland arbetsgifvarne, ty först emellan dylika organisationer kunna bindande aftal träffas. Det är ju nämligen endast dessa organisationer, som kunna betraktas såsom juridiska personer och föras till ansvar, om de icke hålla hvad de kommit öfverens om. Men skola vi vänta med att göra något som helst försök för undanröjande af uppslitande tvister, till dess att vi ha kommit så långt, att arbetsgifvare och arbetare, hvar på sin sida, äro uppdelade i fasta organisationer, då tror jag för min del, att vi få vänta mycket länge, om vi ens någonsin komma dit. Det kommer sig däraf, att man icke gärna kan stifta sådana lagar, som tvinga arbetsgifvare att sluta sig ihop i organisationer, lika litet som något sådant tvång kan genomföras beträffande arbetarne. Det kommer alltid att å ömse sidor finnas oorganiserade arbetare och arbetsgifvare, och för dem gäller icke detta resonemang. Men emellan oorganiserade arbetsgifvare och oorganiserade arbetare, likaväl som mellan organiserade arbetsgifvare och oorganiserade arbetare och vice versa, kunna naturligtvis arbetstvister uppstå, och då skulle väl fortfarande på grund af denna lag en medling mellan de intresserade parterna kunna komma i fråga.

Det har vidare gjorts den anmärkningen, att den föreslagna ersättningen vore för ringa och att man icke finge tillräckligt bra folk. Härpå har svarats — och detta synes mig vara ett alldeles riktigt svar — att man icke bör såsom förlikningsmän anlita personer, som skola lefva på denna sak. I sådant fall fruktar jag, att de farhågor, som här uttalats, skola blifva verklighet. Då kommer lagen ganska lätt att leda till tvister i stället för att leda till förlikning. Ty då en sådan förlikningsman är ordentligt betald och då detta utgör hans lefvebröd, så skall han väl visa, att han duger till något, och finnes det icke några tvister, så skall han väl skaffa sådana. Men för dylika frestelser bör man dock icke utsätta dessa förlikningsmän. Just den omständigheten, att man icke tagit till aflöningen för hög, visar, att det är ett hedersuppdrag, ett förtroendeuppdrag, där hufvudvikten ligger på personligheten. Det är personligheten, som skall göra sig gällande, och jag är öfvertygad om att de personligheter, som härvidlag kunna komma i fråga, snarare skulle betacka sig för ett högt arfvode än sträfva efter ett sådant. Visar det sig för öfrigt, att de uppgifter, som äro förenade med denna verksamhet, äro för omfattande eller att kretsarne äro för stora, så synes det mig, att denna sak är lätt att afhjälpa. Detta har icke något som helst organiskt samband med själfva lagförslaget.

Då jag för min del tror, att detta är ett beaktansvärdt steg i riktning af att söka åstadkomma förlikning, att söka undvika

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

tvister eller söka i god tid bilägga redan utbrutna tvister, så kan jag icke dela betänkligheterna mot lagförslagets antagande. Men jag vill synnerligen kraftigt stryka under, att det naturligtvis beror på huru de personer, som enligt lagen skola af Kungl. Maj:t tillsättas såsom förlikningsmän, äro sinnade och hvilka egenskaper de besitta. Det finnes dock ett korrektiv i själfva lagen, för den händelse att någon olämplig person skulle — förmodligen, efter min uppfattning, endast på grund af bristande kännedom om personen — hafva kommit att blifva nämnd till förlikningsman. Jag vill nämligen fästa uppmärksamheten på att förlikningsmannen kan ju absolut ingenting göra, med mindre än att parterna äro med om saken. Förlikningsmannen har att erbjuda sina tjänster, men om den ene eller andre af parterna säger: nej tack, vi vilja icke veta af eder — så kommer han icke någon vart. Det är tydligt och klart, att om till förlikningsman skulle hafva blifvit utsedd en person, som af den ena eller andra parten tämligen tydligt anses vara partisk för motparten, så kommer den part, som har denna uppfattning, att betacka sig för någon hjälp från förlikningsmannens sida. Då det nu är tydligt, att icke Kungl. Maj:t kan vara hugad för att ett sådant resultat skall följa af lagen, så synes det mig, att man i detta har ett objektivt, sakligt korrektiv mot denna eventualitet.

Det förhåller sig för öfrigt, på sätt redan blifvit framhållet, så, att lagen är sväfvande och obestämd i sina föreskrifter. Den hvilar på frivillighetens grund; det är, kan man säga, en psykologisk lag, och den kan icke utan vidare likställas med andra lagar. Det hela beror på förlikningsmannens egenskaper. Får man den rätte mannen, så gifver lagen honom den ställning, som han behöfver, för att hans egenskaper skola kunna göra sig gällande. Får man däremot af misstag fatt i orätt person, så är lagen icke tillräckligt stark för att sätta denna person i tillfälle att göra någon skada.

På grund af hvad jag nu anfört ber jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Almgren: Ett flertal af representanterna för industrien hafva här yttrat sig i denna fråga och yrkat afslag på det föreliggande lagförslaget. Endast ett undantag har här förekommit, i det att den siste talaren yrkat bifall. På det att han ej må stå ensam i denna sak och den uppfattningen göra sig gällande, att åsikterna bland arbetsgifvarne äro snart sagdt enhälliga, har jag begärt ordet för att yttra några ord.

Jag är ej så stor arbetsgifvare som flertalet af dem, hvilka redan yttrat sig, och jag sysselsätter uteslutande kvinnliga arbetare. Jag har lyckligtvis heller aldrig varit utsatt för någon strejk. Det är således icke någon personlig erfarenhet, som jag har att meddela i denna fråga, utan endast min personliga uppfattning.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Det yttrades af min ärade kamrat inom Stockholms fabriksförening, herr Almström, att det bästa och enda rätta sättet för att ordna tvister mellan arbetare och arbetsgifvare vore, att detta finge ske direkt emellan dem. Ja, den åsikten hyllar äfven jag, men detta får numera icke ske. Man blir ställd inför nödvändigheten att underhandla med en förtroendeman i stället för med sina arbetare, eller med en förtroendekvinna, om man har kvinnliga arbetare. Nu får jag för min del säga, att jag skulle hafva svårt att bevara mitt lugn vid behandlingen af en aflöningsfråga eller en ordningsfråga, om jag blefve ställd gentemot en sådan förtroendekvinna. Däremot skulle alla utsikter för ett lugnt och godt ordnande af saken föreligga, ifall en person med pondus, utsedd från vederbörligt håll och hvilken ingåfve mig, liksom antagligen äfven mina arbetare, aktning och förtroende, öfvertoge medlingsskapet. Det är detta, som föranledt mig att vara med om det nu föreliggande förslaget.

Men nu säger man: En sådan person är nästan omöjlig att finna. Huru skall man finna någon, som är så inne i de olika detaljerna af olika slags arbete? En sådan person, som här kan komma att förordnas, förstår antagligen icke elementen af den industri, hvarom fråga är. Efter min uppfattning behöfver han heller icke förstå ens elementen, men han skall tillföra saken det försonande elementet. Detta är hans uppgift, och det är den uppgift, som åtminstone jag för min del har hopp om att han skall kunna lösa.

Nu säger man vidare: Huru kan det finnas någon säkerhet för att en regering skall finna en sådan person? Är det en högerregering, så går den för mycket åt höger; är det en vänsterregering, kunna vi befara att få en socialist, en förtroendeman inom arbetarkretsar. Jag har svårt att föreställa mig, att någon regering, af hvilket slag det vara må, skall kunna undgå att i denna sak visa opartiskhet. Den skulle utsätta sig för ett alltför strängt klander, om den frånginge denna princip.

Den föregående talaren har framfört flera skäl, som jag ej vill upprepa, men som jag af fullaste hjärta underskrifver. Jag ber emellertid att i likhet med honom få fästa uppmärksamheten på att denna fråga icke endast är en arbetstvistefråga, utan en stor social fråga. Detta ber äfven jag för min del att få betona. Det har förvånat mig att under denna riksdag finna, att Första Kammaren i flera frågor, som förut mött ett snart sagdt enstämmigt motstånd, nu likväl har funnit sig böra gifva efter och tillmötesgå de kraf, som uppställts från medkammaren. Af hvilka skäl detta har skett, därpå vill jag icke ingå. Men jag tror, att om man kunnat göra det i andra frågor, skulle man handla klokt i att göra det äfven i denna fråga.

Jag ber, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Herr statsrådet Schotte: Efter de senaste bägge talarnas anföranden har jag icke mycket att tillägga, men jag ber dock att med några ord få upptaga till behandling några invändningar, som framkastats af föregående talare.

Herr Östberg anmärkte särskildt, att det skulle finnas mycket ringa behof af en sådan förlikningsman, enär det blefve alltmera vanligt, att särskilda förlikningsnämnder upprättades, och att arbetsgifvare och arbetare hade egna organ för dylika ändamål. Ja, det är ju möjligt, att både arbetsgifvare och arbetare kunna hjälpa sig själfva i många fall. En talare på stockholmsbänken, som är stor arbetsgifvare, har sagt, att detta går förträffligt, och att parterna icke behöfva någon förlikningsman till hjälp, han kunde tvärtom blifva till skada. Men, såsom äfven här blifvit påpekadt, finnes det stora grupper arbetsgifvare och arbetare, som icke ha någon organisation alls och där det således icke finnes några talemän för eller sammanhållande krafter mellan de bägge parterna. För sådana grupper borde det vara välkommet och nyttigt, ja nödvändigt, att någon toge hand om uppkomna tvistefrågor och sökte i desamma åstadkomma förhandling och förlikning.

Det anmärktes också, att där förhandlingar föreginge mellan organisationerna, kunde förlikningsmannen ej ingripa. Där var proceduren vid en arbetstvist bestämd förut, och enligt antagna aftal och efter den nu föreslagna lagen hade en förlikningsman ej att ingripa, där särskild förlikningsnämnd finnes upprättad. Detta är sant, han kan ej i detta fall ingripa på annat sätt än att han ju möjligen liksom hvilken som helst annan person, som anses lämplig, kan tillkallas som opartisk ordförande i nämnden. Därför finnes naturligtvis ej något hinder, fastän ett dylikt fall icke särskildt nämnts i lagen, utan, om tid och förhållanden medgifva det, må hans sakkunskap i sådant hänseende tagas i anspråk.

Det har uttalats, att man icke hade några garantier för att regeringen med sitt val af förlikningsmän skulle träffa de rätta personerna. Ja, några garantier finnas naturligtvis icke därför; och jag medger, att valet är synnerligen svårt. Jag tror nog, att man icke alltid kan finna personer, som af alla här i denna kammare skulle gillas, men jag är dock öfvertygad om att kammaren skall finna, att Kungl. Maj:t därvidlag, under förutsättning att lagen antages, kommer att göra allt, som rimligen kan begäras, för att söka få ansedda och dugliga personer med den pondus, som verkligen erfordras för detta uppdrag. Herr Trygger har visserligen velat nedsätta de ifrågasatta förlikningsmännens ställning genom att anse, att de egentligen ej skulle vara annat än skrifvare eller notarier. När lagförslaget förra gången förelåg, hade herr Trygger än lägre tankar om dem; om jag ej minns orätt, liknade han dem då vid någon liten trumslagare. Naturligtvis är det icke meningen att taga personer, som icke till sin ställning

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

och sakkunskap äro sådana, att de åtminstone kunna ingifva förtroende. Gifvet är emellertid, att valet blir synnerligen svårt.

Det har anförts, att den distriktsindelning, som kommitterade i sitt betänkande angifvit, skulle vara olämplig. Detta är emellertid något, som icke alls ingår i lagen, utan därom kommer Kungl. Maj:t sedermera att besluta. Emellertid tror jag, att det förslag i sådant hänseende, som här framställts af kommitterade, möjligen icke är att anse såsom i allo lyckligt.

Här har ock blifvit klandradt, att det framlagda författningsförslaget blifvit kalladt för lag. Man tycker, att det icke är mer än några lösryckta satser, närmast liknande en instruktion för förlikningsmannen. Men hvarför har det då fått namnet lag? Jo, liksom i förslaget af år 1903, därför, att Riksdagens medverkan ansetts erforderlig; och jag föreställer mig att, om Kungl. Maj:t hade på administrativ väg utfärdat en instruktion af det innehåll som denna lag upptar, Riksdagen icke skulle varit mycket nöjd därmed. Jag tror således, att det är klokt och riktigt, att Riksdagens medverkan påfordras i denna fråga.

Det vill synas mig, att man här icke skilt på de förhandlings- eller förlikningsnämnder, hvarom talas i lagens § 6, och de skiljemän, hvarom § 7 talar. § 6 handlar om tillkallande af personer, på hvilkas sakkunskap skiljemannen kan bygga vid afgörande af tvisten, men där parterna icke äro i förväg bundna af nämndens utlåtande. Hela förhandlingen är blott ett försök till uppgörelse, för hvars åstadkommande förlikningsmannen äger tillkalla sådana personer, som i den speciellt föreliggande tvisten sitta inne med särskild sakkunskap. Vid skiljedom enligt § 7 komma åter parterna gifvetvis att i den där ifrågavarande nämnden utse hvar sina ombud; och dessa lära väl sedan tillkalla en opartisk ordförande.

Herr Trygger sade, att denna skiljedom icke kan få någon bindande kraft. Ja, juridiskt sedt är detta sant; och jag tror för öfrigt, att det icke finnes något europeiskt land, som vågat sig på att tillerkänna absolut bindande kraft åt skiljedom mellan arbetsgifvare och arbetare. Men hufvudfrågan synes mig här ej vara den juridiska ansvarigheten, utan, såsom äfven blifvit förut under diskussionen framhållet, den moraliska faktorn, det moraliska trycket af en skiljedom. Erfarenheten har också visat, att antalet skiljedomar i vårt land, som icke blifvit respekterade, är försvinnande litet. Ett uppenbart åsidosättande af en dylik skiljedom känner åtminstone jag ej till.

De närmast föregående talarne hafva så utförligt framhållit de skäl, hvilka synas tala för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, att jag icke har vidare att tillägga. Jag tror, att när kammaren vågat sig på det lagförslag, som antogs häromdagen, den s. k. norrlandslagen, som ju också utgör ett försök att afhjälpa på det sociala området rådande missförhållandena, så kan kammaren våga

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

risken att taga äfven denna lag, som söker åstadkomma en medling och ett bättre förhållande mellan arbetare och arbetsgifvare, äfven om man icke behöfver eller ens kan tänka sig, att den skall åstadkomma storverk. Kan den i ett eller annat fall, flera eller färre, beroende på förlikningsmannens person, förekomma en tvist eller förkorta densamma, så tror jag, att lagen och det anslag, som här begärts, äro väl värda understöd.

Friherre Klingspor: Herr Almgren vädjade nyss till Första Kammaren att acceptera denna lag, därför att den tagits af medkammaren och åberopade då särskildt, att Första Kammaren detta år visat en viss benägenhet att antaga lagar, som förut blifvit afvisade. Herr statsrådet Schotte instämde också i denna motivering. Jag tror dock icke, att man får gå så långt. Det påminner om historien om karlen, som lastade på för mycket »stafver». Följden blef, att hästen icke orkade draga, utan då måste han åter lasta ur den ena efter den andra. Man kan taga några saker och kanske äfven några ovissa saker; men detta får icke tagas till anledning till att man skulle taga allt möjligt. Tiderna kunna mogna och göra den ena eller andra frågan lämplig för slutbehandling; och den tid, som föregår denna behandling, är nog kanske icke onyttigt förlorad. Så är det väl också med de frågor, hvilka vi nu behandla; de vinna nog på att diskuteras och kritiseras. Alla äro vi ense därom, att den lagstiftning, som på området kräfves, är vida mer omfattande än den del, som här föreligger.

En talare på östgötabänken erkände, att effekten af denna lag på de ställen i utlandet, där liknande lagar skapats, visat sig synnerligen dålig. Jag vet egentligen icke, på hvilka grunder han kan anse, att en lag, som icke verkar till gagn i andra länder med mera utvecklade arbetareförhållanden, skulle verka bättre hos oss. Detta är väl ganska ovisst; och en sådan motivering kan väl icke få gälla något. Samme talare talade om den stora pondus, som förlikningsmannen skulle få. Ja, en förlikningsman med 2,500 kr. om året — det kan hända, att han står så högt, att han icke bryr sig om arfvodet, men det kan också hända, att det blir så, att arfvodet betyder något för honom; och kanske finnes det då icke garanti för att han får den pondus, som talaren ansåg önskvärd och nyttig och som vi litet hvar erkänna, att en dylik förlikningsman bör och måste hafva. Jag tror att utsikterna härtill äro mycket svaga. Den ärade talaren slutade med att säga, att denna lag icke kunde göra någon skada. Det var ett ganska negativt yttrande och det vore väl egendomligt, om man skulle taga en lag, i fråga om hvilken till och med de personer, som hålla därpå, icke våga gå längre än att de säga, att den icke kan skada. Då kan den bestämdt icke vara till nytta heller. Vi åter, som intaga en annan ståndpunkt, instämma nog däri, att lagen icke synes oss kunna åstadkomma någon nytta, men vi befara, att den kan lända till skada.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Emellertid är oförtydbart, att här på sina håll råder ett ganska stort intresse för denna sak. Jag tillåter mig uttrycka den förhoppningen, att detta intresse måtte blifva lika varmt, då fråga blir om den lagstiftning, som utgör ett nödvändigt komplement till den nu framlagda. Med den raskhet civilministern visat i att skrifva lagar, tror jag att, om Riksdagen räckt någon månad längre, skulle vi ha fått äfven dessa andra lagar på bordet; men då nu tiden icke räcker till för den saken, vore det väl ej så farligt att uppskjuta hela frågan och således äfven denna del. Den motivering, som utskottet själft lämnat, är ungefärligen lika negativ som det talaren på östgötabänken yttrade. Utskottet säger, att ifrågavarande lagförslag »kan väl, enligt utskottets mening, ingalunda ensamt anses tillräckligt för att verka till lösning af uppkommande arbetskonflikter; det lärer icke kunna förväntas erhålla nödig effektivitet utom i förening med särskilda bestämmelser såväl om arbetsgifvare- och arbetareorganisationernas rättsliga ställning som äfven om rättsligt bindande arbetsaftal.» Men utskottet säger ändå, att det anser hinder icke böra möta för förslagets antagande. Detta är väl dock en bra svag motivering för att antaga ett lagförslag, som utaf en del af dem, detsamma gäller, blifvit ansedt såsom icke nyttigt. När man icke hör till dem, som behärska den föreliggande frågan fullkomligt — och vi äro många i kammaren, som icke göra det — men dock måste afge sin röst däri, då måste man väga mellan skälen, som tala för och emot. Beträffande det skäl, som anförts af talaren på skånebänken, att det skulle råda ett sådant behof af denna lag för biläggande af arbetstvisterna, så har herr Trygger svarat därpå, att den frågan föreligger icke. Förlikning af arbetstvister är ett ideellt önskemål, som vi litet hvar kunna ha, men hvad som är frågan är, om denna lag därvidlag kan råda bot. Hvad man har att väga är de reella skälen. Det är sant, att arbetsgifvare ha yttrat sig i båda riktningarna, men jag tror, att de arbetsgifvare, som yttrat sig afstyrkande, måste tillerkännas sådan pondus, att deras uttalande icke kan frånkännas en mycket stor betydelse. Gifvet är, att en lag, så ingripande som denna, kan af arbetsgifvare inom olika branscher ses från olika sidor. Somliga, som hittills lefvat under jämförelsevis lugna förhållanden, kunna icke inse, att den kan göra någon egentlig skada; andra, som ha varit mera utsatta för svåra konflikter och deras verkningar, tro icke på gagnet af ett sådant ingripande som det här ifrågasatta, men de finna spår, som gifva anledning till det antagandet, att lagen kan verka skadlig.

För min del får jag säga, att jag såväl i dag som äfven vid andra tillfällen, då denna fråga debatterats, hört så skarpa och enligt min mening välgrundade anmärkningar mot lagförslaget, att jag för min del är fullt bestämd att icke rösta för detsamma. Jag ber att få yrka afslag.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Friherre Tamm: Då jag under föregående tider haft något att syssla med frågor om anställande af skiljemän och förlikningsmän, tillåter jag mig att i några afseenden upptaga hvad här i kammaren under dagens debatt blifvit yttradt.

Man har här sagt, att denna lag icke skulle vara tillräcklig, därför att med densammas införande icke jämväl den generella lagstiftningen angående arbetsförhållandena kommit till stånd. Jag får då säga, att det synes mig, som skulle det här vara särskildt lämpligt att gå de partiella förändringarnes väg och på det sättet få så småningom införda de bestämmelser, som kunna vara erforderliga för att förekomma de nu så ofta utbrytande tvisterna mellan arbetare och arbetsgifvare.

Man har frågat, hvarför det skulle vara en sådan brådska och om något har händt sedan år 1903, då Första Kammaren för sin del afslog det förslag, som då var framlagdt. Ja, mig synes, att det händt ganska mycket, så att Första Kammaren icke alls kommer att visa någon onödig brådska, om den nu antager detta förslag, då man har sett, hvilka olyckliga följder dessa arbetstvister under de senaste tre åren medfört. En talare yttrade, att det icke skulle vara behöfligt att härvidlag träffa några lagbestämmelser alls, därför att det gått så utmärkt under de sista tre åren att åstadkomma förlikningar. Det synes mig, att han därvid glömt de stora olyckor, som verkligen inträffat, och jag vill fråga: Hade det väl varit antagligt, att dessa olyckor skulle blifvit större, om det funnits förlikningsmän, tillsatta på det sätt Kungl. Maj:t nu föreslagit?

Jag tror vidare, att vid argumentationen mot detta lagförslag man vid flera tillfällen sammanblandat förlikningsmannen med skiljedomaren. Jag föreställer mig, att herrarne dock skola finna, att det är en fördel med lagförslaget, att förlikningsmannen icke får vara skiljedomare, ty han kan riskera att genom deltagande i skiljedomen förlora förtroendet hos den part, hvars åsikt han icke kan godkänna. Så länge han är uteslutande förlikningsman, riskerar han icke detta. Jag tror ock, att man något sammanblandat förlikningsmannens åtgöranden i det första skedet af en uppkommande tvist, hvarom talas i § 3, med de åtgöranden, som åligga honom efter 7 och 8 §§, då man talat om att det är han, som skall utse bisittarne i skiljenämnden. Han har i själfva verket vid skiljenämndens sammanträde icke att utse bisittare, utan de utses af parterna för så vidt de vilja ha skiljedom, men icke eljest.

Man har talat om svårigheten att få en sådan förlikningsman, därför att han icke kunde ha den sakkunskap, som skulle vara erforderlig vid bedömandet af tvister inom olika yrken. Mig vill det förefalla, att han icke kan behöfva ha någon sådan sakkunskap, och särskildt ber jag att få anmärka mot den talare, herr Almström, som nämnde att en skiljedomare behöft använda mycket lång tid för att komma in i tekniken vid den fabrik, där han skulle upp-

träda som skiljedomare, att det är icke skiljedomaren som behöfver en dylik sakkunskap, utan den skall vara till finnandes hos bisittarne. De skola lämna de tekniska upplysningar, som äro erforderliga för tvistens bedömande; skiljemannen åter skall ha insikter i det sociala och ekonomiska beträffande all industri. Men de tekniska insikterna behöfver han icke sitta inne med. Och hvad denne förlikningsman beträffar gäller det samma, att han icke behöfver några tekniska insigter, då han ju icke tillhör själfva skiljenämnden.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Här har anförts från flera håll hvad industriidkare till den ene eller andre enskilde representanten yttrat rörande behofvet af en lag som denna. Jag tror, att där då kan tillämpas det gamla ordspråket: Som man ropar i skogen får man svar. De, som vilja ha ett afstyrkande svar, ha fått det, och de, som det icke vilja, ha fått ett tillstyrkande. En talare nämnde, för att förringa verkan af hvad en föregående talare nämnt rörande ett uttalande af en mängd industriidkare, att detta härrörde icke från några stora industriidkare, utan från omkring 700 små, som vore mer att räkna som handtverkare. Jag vill då fråga: Är det blott de storas röster som skola här höras, kunna icke äfven de smås röster få tränga fram till Riksdagen? Och jag föreställer mig, att, då vi fått höra, att så många små industriidkare och äfven många af de stora önska få denna lag till stånd, därför att de däri se början till en lagstiftning, som de hoppas skola leda till bättre förhållanden mellan arbetare och arbetsgifvare, ha vi däri ett starkt motiv att taga denna lag, helst då hela denna förlikningsmannainstitution ju icke på något sätt inskränker någons frihet.

Jag fäste mig ock vid hvad en talare här yttrade om att det skulle blifva så svårt att finna förlikningsmän. Jag erkänner, att det blir svårt. Den framkastade tanken att möjligen Konungens befallningshafvande skulle vara lämplig som förlikningsman, synes mig vara minst lämplig af allt, just därför att, såsom jag förut haft äran säga, förlikningsmannen skulle stå öfver alla dessa tvister. De skola både vara och synas vara opartiska. Men en sak har jag kommit under fund med, och det är att förlikningsmannen ej får tagas från något af ytterlighetspartierna, ty han får då naturligtvis icke något förtroende från det motsatta partiet, och detta måste han ovillkorligen ha.

Mig synes, att denna lag, som knappast är någon lag utan mera en stadga, skulle komma att medföra fördelar för hela vårt land, och särskildt för dess industri, och ber jag därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Trygger: Jag skall be att med några ord få bemöta den siste ärade talaren i några punkter. Den ärade talaren gjorde en anmärkning mot ett yttrande af mig, som gick ut på, att man hittills lyckats få medling i arbetstvister, som visade sig vara till

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

synnerlig förmån för parterna å ömse sidor. Han frågade då, huruvida det vore antagligt eller möjligt, att de olyckor, som onekligen skett genom arbetsinställelser under förflutna år, skulle blifvit större, om denna lag funnits. Jag får säga, att bara den frågan visar, att den ärade talaren icke har mycken tilltro till denna lag. Det är icke tillräckligt motiv för att skapa en lag, att förhållandena därigenom icke blifva sämre, utan det fordras, att de skola blifva bättre genom lagen.

Vidare gjorde talaren gällande med afseende å en till lagutskottet ingifven skrifvelse, att de små arbetsgifvarnes röster också borde höras. Jag instämmer helt och hållet med den ärade talaren, men när man stiftar en lag, som uttryckligen, efter hvad som sägs i 3 §, talar om arbetsinställelse af större betydenhet, så torde det väl icke vara riktigt att fästa alltför stor vikt vid sådana arbetsgifvare, hos hvilka dylika inställelser i allmänhet icke kunna ske, samt lämna ur räkningen dem, som hafva så många arbetare, att en arbetsinställelse af större betydelse hos dem särskildt kommer i fråga.

Slutligen hafva herr Swartz och den siste ärade talaren med afseende på förlikningsmannen gjort gällande, att denne icke behöfver vara sakkunnig, utan att det är bisittarne, som skola hafva den sakkunskap, som erfordras i speciella fall. Då får jag emellertid ifrågasätta, huruvida det icke varit riktigare att antaga det förslag, som framlades af minoriteten i den kommitté, som utarbetat detta förslag, nämligen att man skulle skapa en förlikningsnämnd, hvari vederbörande myndighet utsåge en person såsom ordförande och hvardera parten hade rätt att tillsätta två sakkunnige bisittare.

Det är sålunda, synes det mig, icke tillräckligt skäl för antagande af detta lagförslag.

Friherre Tamm: Den siste talaren gjorde gällande, att jag framställt den frågan, huruvida olyckan af föregående årens stora arbetsinställelser skulle blifvit större, om det funnits en förlikningsmannainstitution. Den frågan ställde jag till de talare, som haft detta yttrande. För min del anser jag, att det är att vänta mycket stor nytta af förlikningsmannens tillkomst, och jag är öfvertygad, att han i många fall skulle gjort stor nytta under föregående år, om han då varit att tillgå.

Vidare anmärktes mot mig, att jag tagit till orda för de små tillverkarna och att däremot § 3 i lagen skulle handla om arbetsinställelse af större betydenhet.

Jag frågar då: är det icke en arbetsinställelse af större betydenhet, om många små tillverkare inom en och samma bransch på en och samma gång blifva utsatta för strejk? Dessa många små bilda här liksom i många andra fall något stort.

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § af sammansatta stats- och lagutskottets i utlåtandet n:o 10 framlagda förslag till lag angående medling i arbetstvister, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås ifrågavarande paragraf.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 59;

Nej — 57.

2—5 §§.

Godkändes.

6 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

»De förhandlingar, som af förlikningsmannen eller nämnden anordnas med och mellan de tvistande, skola i främsta rummet hafva till syfte att åvägabringa en öfverenskommelse i enlighet med anbud eller förslag, som under förhandlingarna kunna blifva framställda från de tvistande själfva; ankommande därvid på förlikningsmannen eller nämnden att, om och i den mån sådant kan anses ägnadt att befordra en god lösning af tvisten, hemställa om de jämkningar eller medgifvanden, som för ändamålet kunna synas lämpliga.»

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Herr Rettig: I denna paragraf finnes ett ord, som, det synes mig borde ersättas med ett annat uttryck. Det står nämligen där »befordra en *god* lösning af tvisten». Mig undras mycket, om man i detta fall kan säga »en *god* lösning», ty ovillkorligen är det så, att den ena eller den andra parten måste gifva efter. Borde det ej vara lämpligare att säga »en varaktig och möjligast rättvis lösning». Herr grefve och talman, jag skall be att få yrka att i stället för ordet »god» måtte inflikas orden »varaktig och möjligast rättvis».

Herr statsrådet Schotte: I anledning af den siste talarens yttrande ber jag att få fästa uppmärksamheten på följande:

Förra gången detta lagförslag framlades för Riksdagen, så förekom icke ordet »god» i § 6, hvilket ord nu är ifrågasatt att där insättas. Man sade då här i kammaren: »Det var märkvärdigt. Skall förlikningsmannen söka åstadkomma hvilken förlikning som helst? Det är väl icke meningen, utan det är väl meningen, att det skall vara den bästa möjliga». I följd af dessa invändningar insattes i paragrafen ordet »god».

Jag vill icke påstå, att detta ord här är det bästa möjliga, men i en lag, som denna, där anspråken på lagtexten icke behöfva vara så stora, har jag trott, att det ordet kunde användas.

Herr Rettig har velat insätta orden »varaktig och möjligast rättvis». Jag tror icke, att det är lämpligt att använda ytterligare epitet beträffande tvistens lösning. Förlikningsmannen skall i detta fall söka åstadkomma en förlikning, men parterna behöfva icke underkasta sig den, ty det hela hvilar på frivillighetens grund. Då så många faktorer vid afgörande af en dylik tvist spela in, böra icke alltför bestämda uttryck användas. Det är naturligt, att en förlikningsman i hvarje speciellt fall måste se till, hvad som är *klokt* under en föreliggande situation. Det är icke lämpligt att alltid haka upp sig på hvad som är det rättvisaste enligt de handlingar, som föreläggas honom eller de uttalanden som göras af parterna. Om han nämligen finner det rättvisast möjliga ogörligt att genomföra eller därigenom andra intressen, som kunde vara lika eller mera betydelsefulla, skulle skadas, så bör han med sin erfarenhet söka afvinna det bästa möjliga af den föreliggande situationen, det som för honom framstår såsom klokt och riktigt. Jag tror därför, att ju obestämdare, ju mindre bindande ett uttryck såsom det här ifrågavarande kan hållas, desto bättre.

Herr Hedenstierna: Då det uttryck, som finnes, i sammansatta stats- och lagutskottets betänkande, i sig innebär äfven hvad herr Rettig yttrat, vill jag yrka bifall till sammansatta stats- och lagutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande paragraf yrkats, dels att

densamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag, dels ock, af herr *Rettig*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att ordet »god» näst framför orden »lösning af tvisten» utbyttes mot »varaktig och möjligast rättvis.»

Lagförslag ang. medling i arbetstvister. (Forts.)

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Återstående delen af lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Herr statsrådet *Biesèrt* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter skräddaren Frans Gustaf Oscar Petersson;

2:o) med förslag till ändring i nådiga förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl;

3:o) angående ändring af § 4 i förordningen den 2 december 1892 angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

4:o) med förslag till lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen och till lag om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881;

5:o) med förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster; och

6:o) med förslag till ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom. 7, § 4 mom. 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnde paragraf af ett tillagdt mom. 12.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets den 2 och 4 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förlikningsmän för medling i arbetstvister, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 1 och 2 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till anläggning af aflopps- och vattenledningar vid Trollhättan m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ifrågasatt upplåtelse af en tomt i Trollhättan till skolhusbyggnad.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 1 och 2 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af en tomt i Trollhättan till skolhusbyggnad.

I en till Riksdagen aflåten och till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 94) af den 9 mars 1906 hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att tomten n:o 3 i kvarteret Toppön i Trollhättan måtte tills vidare, så länge å tomten funnes uppförd skolhusbyggnad, i hvilken meddelades s. k. elementarundervisning, utarrenderas till Trollhättans kommun i enlighet med de i Riksdagens skrifvelse den 20 maj 1905 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvaltningen af Trollhätte kanal- och vattenverk m. m. omförmälda grunder och enligt de särskilda föreskrifter, som af Kungl. Maj:t kunde meddelas, dock med den afvikelse från nämnda grunder, att arrendeafgiften skulle utgå med allenast tio kronor om året.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på andragna skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr statsrådet Schotte: Den här föreliggande frågan är ju liten, och jag skulle icke hafva tagit kammarens tid i anspråk, därest icke utskottets motivering för afslag å propositionen synts mig icke böra lämnas alldeles utan gensaga. Utskottet har åberopat, att någon gratisupplåtelse af mark å kronoegendomar till skolhusbyggnader icke förut blifvit af Riksdagen beviljad. Jag vill emellertid här erinra om, att det är alldeles särskilda förhållanden, som föreligga i Trollhättan. Det är bekant, att kronan äger *all* mark därstädes, och att enskilda icke där äga någon jord. Kommunen är således uteslutande hänvisad till kronan för att få sina behof af mark till vissa allmänna ändamål afhjälpta. Under den tid, som gamla kanalbolaget rådde om Trollhätte trafik- och kanalled, ordnade bolaget förhållandena partriarkaliskt för Trollhättans kommun, såsom en arbetsgifvare för sina arbetare — förr i tiden. Bolaget beviljade de jordupplåtelser, som behöfdes för sjukhus och

Ifrågasatt upplåtelse af en tomt i Trollhättan till skolhusbyggnad. (Forts.)

skolhusbyggnader. Staten kan därför, genom att den öfvertagit hela Trollhättebolagets mark, anses hafva iklädt sig en viss förpliktelse att i detta fall handla så liberalt, som omständigheterna kunna betinga. Det bör också uppmärksammas, att omkring $^1/_6$ af hela kommunens inkomster beröfvades Trollhättan, genom att kanalbolagets egendom öfvergick i statens ägo. Dessa förhållanden göra, att man icke bör likställa Trollhättan med hvilken landtkommun som hälst. I de förslag, som framlagts rörande Ladugårdsgärdets försäljning och äfven vid fråga om afyttrande af andra staten tillhörande egendomar, har i flera fall ifrågasatts, att staten skall afgiftsfritt lämna gatumark dränerad och planerad äfvensom erforderliga platser till skolhus, sjukhus och andra allmänna byggnader.

Jag har bara velat erinra om dessa särskilda förhållanden vid Trollhättan, på grund hvaraf Riksdagen här kan visa sig mera liberal än när det gäller andra kommuner.

Herr Wijk, Ivar: Det har synts utskottet egendomligt, att man skulle lämna så godt som fritt en plats för skolhus till en sådan kommun som Trollhättan, när man vet, att vid hvarje riksdag framkomma oupphörligt från landtkommuner framställningar om upplåtelse af mark till skoltomter, och att de få ersätta den med ganska höga belopp. Om man därjämte kastar en blick på statistiken, den sista, som står oss till buds, så framgår däraf, att i Trollhättans kommun uttaxeringen är endast 35 öre per fyrk, d. v. s. 3 $^1/_2$ gånger bevillningskronan. Då föreföll det oss i utskottet egendomligt, om man i detta fall skulle göra den efterskänkning, som nu vore i fråga.

Det är på dessa grunder jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 1 och 2 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

n:o 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Trollhättans kommun af vissa områden för utläggning af gator och allmänna platser i Trollhättan m. m., samt

n:o 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ställande af viss kronoegendom under förvaltning af styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Ifrågasatt försäljning af ett till kronolägenheten Barnabro hörande område.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 1 och 2 i denna månad bordlagda utlåtande: n:o 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till kronolägenheten Barnabro n:o 1 i Hallands län hörande område.

I en till Riksdagen aflåten och till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 10) af den 30 december 1905 hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva,

dels att ett till kronolägenheten Barnabro n:o 1 i Lindbergs socken och Himle härad af Hallands län hörande, å en af kommissionslandtmätaren L. H. B. Danielson år 1904 öfver egendomen upprättad karta under ägofigurerna n:is 34 och 35 upptaget område måtte från egendomen afsöndras och till skogsvårdsstyrelsen inom Hallands läns landstingområde mot en köpeskilling af 1,320 kronor, att betalas senast vid tillträdet den 14 mars 1907, försäljas under förbehåll om rätt för nuvarande innehafvaren af den lägenhet, som utgjordes af ägofiguren n:o 34, eller Lilla Perslyckan, att under sin lifstid afgiftsfritt bebo och bruka samma lägenhet,

dels ock att berörda köpeskilling måtte, på samma sätt som köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark.

Utskottet hade af anförda grunder hemställt, att Kungl. Majt:s förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Nordenfalk: Statsutskottet har begagnat vissa skäl för sitt afstyrkande af Kungl. Maj:ts proposition, som jag icke kan lämna oanmärkta. Kammaren vet, huru saken ligger. Kungl. Maj:ts framställning afser, att af en kronolägenhet med en sammanlagd areal af 18 hektar, som är af beskaffenhet att kunna försäljas, en del, eller omkring 1 $^1/_2$ hektar må få mot visst belopp afyttras till Hallands läns skogsvårdsstyrelse, som nu arrenderar den, men hvilket arrende nu snart tilländagår. Den begagnas till plantskola. Alla myndigheter, både Kungl. Maj:ts befallningshafvande och domänstyrelsen, hafva funnit intet hinder möta därför. Hvad kan då utskottet hafva mot köpet?

Utskottets motivering lyder:

»Då ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition måste anses innebära medgifvande, att skogsvårdsstyrelse må äga rätt att förvärfva fast egendom, men ifrågasättas kan, huruvida en sådan rätt skäligen må kunna skogsvårdsstyrelse beredas, har utskottet icke ansett sig böra förorda föreliggande förslag, helst utväg icke torde

saknas att på annat sätt för Hallands läns skogsvård afhjälpa det behof, som det föreslagna markförvärfvet är afsedt att tillgodose.»

Ifrågasatt försäljning af ett till kronolägenheten Barnabro hörande område. (Forts.)

Jag får medgifva, att jag icke fattar, hvad utskottet har menat med orden: »Huruvida en sådan rätt skäligen må kunna skogsvårdsstyrelsen beredas.» Är meningen, att utskottet icke anser skogsvårdsstyrelsen vara en sådan personlighet, att den har rätt att köpa jord? Det tror jag dock, den har. Äro emellertid meningarne därom delade, då må jag säga, att det icke är den legislativa makten, som har att därom yttra sig, utan det lär väl vara domstolen, som, när man kommer med sitt fång och skall lagfara det, afslår eller beviljar lagfarten, allt eftersom den finner att man är behörig att besitta jorden eller icke. Ej heller kan man tänka sig, att dessa utskottets betänkligheter kunna komma sig däraf, att någon instruktion förbjuder skogsvårdsstyrelse att hafva jord. Kungl. förordningen angående skogsvårdsstyrelser säger hithörande § 4 följande:

»Skogsvårdsstyrelse har till uppgift att

a) befrämja den enskilda skogshushållningen genom utbredande af kunskap i skogsskötsel, beviljande af bidrag till och utförande af arbeten för skogskultur, tillhandahållande af skogsfrö och plantor samt vidtagande i öfrigt af åtgärder, ägnade att befordra en förbättrad skogshushållning;

och i mom. c) »förvalta de medel, som genom skogsvårdsafgifter eller eljest inflyta till skogsvårdskassan.»

Kan någon med anledning däraf anse, att det är förbjudet för skogsvårdsstyrelsen att besitta jord? På intet sätt. Skulle någon hafva tvekat härom, måste denna tveksamhet upphöra, då Kungl. Maj:t själf är af den åsikt, att skogsvårdsstyrelse har en sådan befogenhet, såsom propositionen utvisar. Icke kan väl utskottets mening vara, att styrelsen icke får använda de medel, som den har under händer, till sådant inköp. Den har enligt författningen rätt att använda dem, och det kan icke komma under Riksdagens pröfning, om styrelsen i en eller annan form oriktigt använder dem. För resten vill jag tillägga, att hvad Hallands läns skogsvårdsstyrelse beträffar, så har den anslag af hushållningssällskap och landsting årligen till mer än dubbla beloppet af hvad detta inköp skulle kosta.

Nu säger utskottet härjämte, att det är mycket lätt att skaffa sig planteringsskolor. Det går nog an att säga, men det är verkligen icke så lätt.

Då det var fråga om, att i Halland med större kraft taga i tu med skogsodling å länets kala marker, så uppgjordes en karta öfver dessa, och då kom man till den uppskattningen, att de kala ljungmarkerna, som lågo på gränsen till Småland och Västergötland, utgjorde icke mindre än 190,000 tunnland. Det var tydligt, att det borde vidtagas särskilda åtgärder, för att planteringar där skulle i någon större skala kunna ske. Till det ändamålet beslöt

Ifrågasatt försäljning af ett till kronolägenheten Barnabro hörande område. (Forts.)

man att lämna medel till upprättande af plantskolor längs efter länet från Hallandsås till göteborgsgränsen. Det finnes nu, tror jag, en 6 à 7 stycken, hvardera med en areal, växlande mellan $^1/_2$ tunnland till 4 à 5 tunnland. Man måste söka efter mark för dessa anläggningar, dels emedan, hvad jorden beträffade, det var angeläget, att man fick sådan mark, som var lämplig, dels emedan det var alldeles nödvändigt att förlägga planteringsskolorna vid någon kommunikationsled både för transporten af plantor och frö, som skulle utsändas till rekvirenterna, och för att planteringsvaktaren, som var antagen, skulle hafva tillfälle att köpa mat för sig och sin familj. Allt detta gjorde, att det var ganska svårt att förvärfva mark, som var den allra bästa både med hänsyn till belägenhet och jordmån. Hallands läns hushållningssällskaps skogsvårdskommitté, hvars göromål nu öfvertagits af skogsvårdsstyrelsen, fick emellertid af en kronolägenhetsinnehafvare arrendera den jord, som nu måste snart afträdas. Hvarför kan då icke skogsvårdsstyrelsen få köpa den mark, som den förut arrenderat? — Plantor, till så stort antal som erfordras — det utdelas omkring 5 millioner sådana årligen, utom omkring 1,000 kilogram frö — stå icke att få köpa. Plantskolor äro därför nödiga för att skogsvårdsstyrelsen må kunna fullgöra sin förpliktelse att utdela sådana. Jag hemställer denna sak till kammarens pröfning och yrkar, herr talman, att kammaren med afslag å utskottets förslag måtte bifalla Kungl. Maj:ts hemställan i ärendet.

Herr Jonsson: Den egendomliga motivering, som utskottet här användt för sitt afstyrkande, kan icke gärna få stå utan att blifva föremål för någon kritik, ty den är i mitt tycke allt för oefterrättlig, för att den skulle lämnas utan vidare. Utskottet säger nämligen: »då ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition måste anses innebära medgifvande, att skogsvårdsstyrelse må äga rätt att förvärfva fast egendom, men ifrågasättas kan, huruvida en sådan rätt skäligen må kunna skogsvårdsstyrelse beredas, har utskottet icke ansett sig böra förorda föreliggande förslag». Jag lämnar nu därhän betydelsen af denna invändning, ty statsutskottet är säkerligen icke rätt forum för att tolka förordningar och lagar; det ankommer på andra myndigheter att göra det, och om det här gällde endast detta, skulle jag icke säga något om motiveringen. Men den synes mig gå längre än så och komma i strid med hvad Riksdagen förut skrifvit, när 1904 års Riksdag hos Kungl. Maj:t anhöll om lagstiftning i syfte att kommuner, korporationer, stiftelser och allmänna fonder skulle kunna meddelas rätt att köpa skogsmark för att på sådant sätt drifva en ordnad skogshushållning. Det är väl tämligen gifvet, att denna Riksdagens skrifvelse inbegriper äfven den rätt, hvarom statsutskottet här varit tveksamt, nämligen för skogsvårdsstyrelse att inköpa sådan mark. Att jag icke är ensam om denna tolkning, framgår af hvad lagutskottet

under innevarande riksdag yttrat rörande denna sak, när den vid behandlingen af min motion starkt framhöll just, att Riksdagen skrifvit i detta syfte, och att det skulle vara att motverka den riktiga idé, som låg i skrifvelsen, att skogsvårdsstyrelse skulle kunna lägga sig till med skogsmark och drifva skogshushållning, om min motion, som syftade åt helt annat håll, bifölles. Jag vet nu icke hvad man har att göra, i det skick frågan föreligger, ty Andra Kammaren lärer hafva bifallit utskottets hemställan, och bifall i denna kammare till Kungl. Maj:ts proposition skulle då i alla fall icke leda till resultat. Men jag har med detta velat bestämdt protestera mot att statsutskottet uppträder såsom ett slags lagstiftare eller yttrar sig i syfte, som strider mot hvad Riksdagen velat göra i samma sak. Det var för detta ändamål jag begärde ordet.

Ifrågasatt försäljning af ett till kronolägenheten Barnabäck hörande område. (Forts.)

Herr Wijk, Ivar: Instämmande med föregående talare däruti, att statsutskottet icke är den myndighet, som skall tyda författningar och lagar, vill jag påpeka, att utskottet just därför stödt sig på lagutskottets uttalande. Lagutskottet säger nämligen i sitt utlåtande n:o 22 rörande herr Olof Jonssons motion: »Befogenheten att inköpa mark kan måhända med hänsyn till lydelsen af 4 § mom. a i gällande förordning angående skogsvårdsstyrelser icke anses vara dessa tillerkänd, men det vore enligt utskottets mening för skogshushållningen värdefullt, om sådan rätt blefve dem tillagd och därigenom för vederbörande skogsvårdsdistrikt kunde skapas ett ytterligare slag af gemensamhetsskogar». Det synes mig att lagutskottet i detta sitt uttalande kommit till samma resultat som statsutskottet, och på denna grund skall jag bedja få yrka bifall till utskottets föreliggande hemställan.

Herr Nordenfalk: Lagutskottet i all ära, men dess yttrande i ett betänkande kan dock icke vara bestämmande i frågan, huruvida skogsvårdsstyrelse äger rätt att köpa mark eller icke. För öfrigt vill jag blott tillägga, att, det må nu gå med denna fråga huru som helst, så kan ett utlåtande som detta, om det godkännes af Riksdagen, för framtiden komma att tolkas på många sätt och till stor olägenhet för skogsvården, och det är äfven på denna grund, jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

Herr statsrådet Tamm: Den nu föreliggande frågan är till synes mycket liten, men dess innebörd är dock af mycket stor principiell betydelse. Jag liksom den siste ärade talaren måste nämligen fatta kammarens godkännande af statsutskottets förslag såsom ett fastslående af den principen, att en skogsvårdsstyrelse enligt nu gällande lag och författningar icke kan förvärfva mark för att på densamma anlägga plantskolor eller annat. Jag vill härvid äfven erinra kammaren att det måhända kan vara en för-

Ifrågasatt försäljning af ett till kronolägenheten Barnabro hörande område. (Forts.)

del för skogsvårdsstyrelse att få förvärfva mark äfven för annat ändamål än i afsikt att anlägga plantskolor. Det skulle nämligen kunna tänkas att exempelvis det funnes lämpligt att på något kalhugget område nedlägga stora kostnader för skogskultur. Då vore det kanske för det allmänna nyttigt, om skogsvårdsstyrelse hade rätt att använda en del af sina disponibla tillgångar till inköp af sådan troligen synnerligt billig mark och sedan på densamma nedlägga kulturkostnader, hvarigenom området bättre bibehålles åt det allmänna än om den framtida skogsvården å det kultiverade området öfverlämnades uteslutande till enskilda. Om på detta sätt ett beståndande arbete blefve nedlagdt, vore ett mycket godt ändamål vunnet. Jag kan således icke annat än hoppas, att kammaren genom att afslå utskottets hemställan och bifalla den Kungl. propositionen, tager afstånd från principen att en skogsvårdsstyrelse ej äger rätt att förvärfva mark.

Herr Jonsson: Endast några ord till bemötande af Herr Wijks försvar för utskottet. Han försökte därvid stödja sig på hvad lagutskottet yttrat rörande rätten till inköp af skogsmark, men han tyckes hafva förbisett hvad samma stycke började med, nämligen: »Befogenheten att köpa mark *kan måhända*» ifrågasättas. De äro således mycket sväfvande dessa utskottets skäl för afgörande om rätten finnes eller icke. Efter som vi kommit in på denna kasus, vill jag fullfölja det resonemang utskottet här haft. Det fortsätter och säger, att andra utvägar kunna beredas för skogsvårdsstyrelsen i Halland att förskaffa sig mark till plantskolor än genom det föreslagna inköpet. Ser man nu efter, hvad den af lagutskottet åberopade punkten af § 4 innehåller, hvilken redan af herr Nordenfalk upplästs, finner man, att efter att hafva uppräknat flera olika sätt för utöfvande af skogsvård: utbredande af kunskap om skogsskötsel, beviljande af bidrag till utförande af arbeten för skogskultur, tillhandahållande af frön och plantor, säger lagen: »samt vidtagande i öfrigt af åtgärder, ägnade att befordra en förbättrad skogshushållning.» Är det nu rätt, såsom lagutskottet yttrar beträffande detta mom. a) af § 4, att man kan vara tveksam, huruvida rätten att köpa mark finnes, emedan i hvad som uppräknats icke ett sådant fall finnes omnämndt, hemställer jag, huruvida icke konsekvensen då fordrar, att skogsvårdsstyrelse icke heller skulle hafva rätt att arrendera mark, ty har den icke den ena rätten, så har den icke heller den andra. Detta om man håller sig till hvad, som först uppräknats, men icke tager hänsyn till den allmänna slutsatsen, som inbegriper litet af hvarje af hvad i öfrigt kan leda till en god skogshushållning. Riktigast är väl att tolka detta evasivt så, att paragrafen i hvad förut uppräknats icke är uttömmande utan blott lämnar exempel i första hand, som böra af en skogsvårdsstyrelse tagas i akt vid utöfvande af dess verksamhet, men ingalunda på det sätt, att därigenom all annan till skogskultur

och skogshushållning hörande verksamhet är förbjuden, således om kammaren gillar utskottets föreliggande uttalande, och förutsatt att detta uttalande har någon betydelse, blir resultatet, att det icke vore möjligt för en skogsvårdsstyrelse, om den t. ex. vill kosta på kultur på kalhuggen mark, att genom aftal försäkra sig om att denna kultur blefve skyddad mot skadegörelse af kreatur eller på andra sätt. Det är då, så vidt jag förstår, meningen att en skogsvårdsstyrelse må göra af med sina penningar huru som helst, men att nedlägga kostnader för nyttiga ändamål skulle icke vara densamma tillåtet. Det, tycker jag, går icke ihop.

Ifrågasatt försäljning af ett till kronolägenheten Barnabro hörande område. (Forts.)

Herr Sjöcrona: De föregående talarne ha riktat en anmärkning mot utskottets motivering, men jag kan icke finna annat än att denna motivering är alldeles riktig.

Det är visserligen så att, innan vi i vår lagstiftning hade fått införd föreskriften om registrering såsom villkor för att sällskap, föreningar eller styrelser skulle kunna få utgöra rättssubjekt, som kunde förvärfva rättigheter och åtaga sig skyldigheter, så hafva domstolarna i många fall meddelat lagfart åt sällskap, föreningar o. s. v., som icke voro verkliga rättssubjekt. Och dess värre är förhållandet det, att sådant skett i ett och annat fall, äfven sedan sådan lagstiftning kommit till stånd. Men om domstolarna förfara rätt, kunna och böra de icke vidare meddela lagfart till andra än verkliga rättssubjekt. Nu vågar jag påstå, att en styrelse, sådan som skogsvårdsstyrelserna, som icke hafva bakom sig något verkligt rättssubjekt, såsom t. ex. landstinget skulle vara, en sådan styrelse kan icke vara ett rättssubjekt, som kan förvärfva mark. Och om således en skogsvårdsstyrelse köper mark och begär lagfart på den, bör domstolen afslå en sådan framställning. Denna åsikt har ju också blifvit af Riksdagen godkänd. Lagutskottet har, såsom herr Wijk redan erinrat, i sitt utlåtande öfver herr Olof Jonssons motion uttalat precis den åsikten, och bägge kamrarna hafva utan någon som helst anmärkning godkänt detta lagutskottets betänkande. Men hvad mycket mer är, 1903 års Riksdag har, i sammanhang med antagandet af lagen om skogsvårdsstyrelserna, aflåtit en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utarbetande af en lag, hvarigenom menighetsskogar skulle kunna bildas. Då den lagen kommer, bör det ställas så, att det blir landstinget, som i egenskap af rättssubjekt förvärfvar äganderätt, och å dess vägnar kan skogsvårdsstyrelsen köpa mark och söka lagfart därå. Men till dess en sådan lag kommit har utskottet fullkomligt rätt uti hvad utskottet sagt i sin motivering, och yrkar jag för den skull bifall till utskottets hemställan.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Jag har varit med om ärendets behandling i utskottet, och fastän denna fråga förefaller synnerligen liten, har den dock en ganska stor räckvidd, ty i den-

Ifrågasatt försäljning af ett till kronolägenheten Barnabro hörande område. (Forts.)

samma ligger kärnpunkten, huruvida skogsvårdsstyrelserna skola få köpa mark eller icke.

Jag har under en lång följd af år tillhört ett hushållningssällskap, som köpt mycket mark för skogsodling, men det ekonomiska resultatet och resultatet i skogsvårdshänseende har emellertid icke befunnits särdeles lyckligt. Beträffande nu ifrågavarande markinköp har jag talat med domhafvande om denna sak och fått det svaret, att skogsvårdsstyrelser hafva alldeles icke rätt att köpa mark och få lagfart därå.

Jag vill i sammanhang härmed nämna några ord i afseende på en annan del af motiveringen, som en föregående talare påpekat, nämligen frågan om huru Hallands skogsvårdsstyrelse skulle kunna hjälpa sig fram. Det skulle kunna gå på samma sätt som i Bohuslän genom arrenderande af mark för plantskolor. Man anser orätt att köpa mark för plantskolor, därför att man vet att, där plantskolor ett antal år varit i verksamhet på samma plats, blir marken sjuk. Man bör därför byta om, så att man får frisk skogsmark till såbädd för fröet, och det sker allra bäst genom att man arrenderar mark, som kan utbytas i mån af behof och plantskolan flyttas. På denna grund yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Äfven jag för min del tror, att skogsvårdsstyrelser icke kunna utan vidare erkännas såsom rättssubjekt. Jag går visserligen icke så långt som ordföranden i lagutskottet i mina fordringar i afseende på förutsättningarna för att kunna betraktas som rättssubjekt. Men att styrelser, vanliga ämbetsverk o. d. skulle vara rättssubjekt strider emot svensk rättsuppfattning. Man får gå tillbaka till ett bakom dessa befintligt rättssubjekt. Ofta är det staten, som då visar sig vara rättssubjektet. Vi hafva sett exempel på att hushållningssällskap kunna köpa mark, men att staten skulle kunna sälja fastigheter till skogsvårdsstyrelser och dessa blifva ägare — det lär icke öfverensstämma med svensk rättsuppfattning.

Herr Stephens: Då det beslöts, att en afgift skulle läggas på skogsprodukter, som exporterades från landet, så var meningen, att denna afgift skulle användas för att befordra skogsvården på enskild mark. Då frågar jag: om genom att skogsvårdsstyrelser lämnas rätt att köpa jord dessa afgifter först användas till att förvandla enskild mark till styrelsernas mark, hur kan det då blifva i öfverensstämmelse med lagen, att dessa medel skulle användas till att förbättra skogen på enskild mark? Jag finner häri en orättvisa mot de personer, som släppt till dessa medel. Det var en orättvisa redan det, då lagen bestämde, att de skogsägare, som hade vårdat och skyddat sin skog och som således hade något att exportera, ensamma skulle lämna bidrag till alla dem, som sköflat sina skogar, för att dessa sköflade skogar skulle kunna återställas

i vårdadt skick, men att nu gå så långt att dessa medel skulle kunna gå till att förvandla enskild mark till i det närmaste motsvarande statsegendom finner jag så orimligt, att jag icke kan på något sätt vara med om ett sådant förhållande, utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Ifrågasatt försäljning af ett till kronolägenheten Barnabro hörande område. (Forts.)

Herr Nordenfalk: Det fordras en juridisk person bakom skogsvårdsstyrelsen, säger man; ja väl, då är detta ju kronan, kronan som står bakom och garanterar. Jag upprepar, att i hvarje fall är det domstol, som afgör dylika frågor, men på administrativ väg bör icke den eller den förklaras inkompetent att köpa jord.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren med afslag å utskottets hemställan skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 1 och 2 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afstående af kronans rätt till den så kallade Fiddevången invid Falsterbo,

n:o 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af kronoparken Österåker i Stockholms län,

n:o 111, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af mark från Älfkarleby kungsgård i Uppsala län mot viss Söderfors bruks aktiebolag tillhörig jord,

n:o 112, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förut till löningsjordar anslagna lotter under förra kungsladugården Ladugårdsgärdet i Östergötlands län,

n:o 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra hospitalshemmanet $^3/_4$ mantal Växjö hospitalsgård i Kronobergs län hörande områden,

n:o 114, i anledning af Kungl. Majts proposition angående försäljning af förra länsmansbostället Husby n:o 4 med därtill hörande lägenheten Mörtnekärret n:o 1 i Östergötlands län,

n:o 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till kungsladugården Skälby i Kalmar län hörande område,

n:o 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra militiebostället $^{29}/_{48}$ mantal Stenkelösa n:is 1, 2, 3 och 6 i Malmöhus län hörande lägenheter,

n:o 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af kungsladugården Åskloster n:o 1 i Hallands län, samt

n:o 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af till förra häradsskrifvarebostället 1 mantal Östanbro n:o 3 och förra kronofogdebostället 1 mantal Östanbro n:o 4 i Västmanlands län hörande jordområden,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Sammanjämkningsförslag ang. löneregleering för lärare vid folsskolor m. m.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och lagutskottets den 1 och 2 i denna månad bordlagda memorial, n:o 9, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 4, öfver dels Kungl. Maj:ts proposition angående löneregleering för lärare vid folkskolor m. m., dels ock nio med föranledande af propositionen väckta motioner.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade vid behandlingen af utskottets utlåtande n:o 4, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löneregleering för lärare vid folkskolor m. m. kamrarne stannat i olika beslut, hvilka skilde sig därutinnan, att Första Kammaren ansett, att kommunerna fortfarande skulle bidraga med $^{1}/_{3}$ af ålderstilläggen och betala de extra pensionsafgifter, som enligt gällande reglemente skulle af kommunerna gäldas, under det att Andra Kammaren ansett, att ålderstilläggen skulle utgå helt och hållet af statsmedel och att staten skulle öfvertaga de extra pensionsafgifternas betalande.

En sammanjämkning mellan dessa kamrarnas skiljaktiga beslut hade utskottet ansett böra fotas på de grunder, att kommunerna fortfarande finge vidkännas tredjedelen af utgifterna för ålderstilläggen, för så vidt dessa utginge med lika belopp för såväl manliga som kvinnliga lärare, hvaremot staten dels ensam finge vidkännas den del af de manliga lärarnes ålderstillägg, hvarmed dessa enligt Riksdagens beslut höjts utöfver de kvinnliga lärarnes, och dels från och med början af nästkommande år öfvertager utgifterna för de i mom. 2 omförmälda extra pensionsafgifterna.

En dylik sammanjämkning skulle medföra en nedsättning af omkring 400,000 kronor i det af Kungl. Maj:t äskade förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor.

Med anledning häraf hade utskottet i nu föredragna memorial hemställt,

»att Riksdagen, hvardera kammaren med frånträdande af sitt i förevarande ämne fattade beslut, såvidt detta strider mot det af utskottet nu framställda förslag, måtte

Sammanjämkningsförslag ang. löneregleringen för lärare vid folkskolor m. m. (Forts.)

dels, beträffande utskottets ofvanberörda hemställan i *punkt 1 mom. g)*, medgifva, att, med ändring af nu gällande grunder i fråga om statsbidrag till aflönande af vissa lärare, följande bestämmelser må blifva gällande:

1. Till aflönande af hvarje ordinarie lärare vid folkskola, som i årlig lön åtnjuter, utom husrum och vedbrand eller ersättning därför, minst niohundra kronor, samt hvarje annan examinerad, vid folkskola antagen lärare, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst sexhundra kronor, äger skoldistrikt, därest läraren årligen meddelar undervisning i skolan under minst åtta månader eller 34 $^1/_2$ veckor af året eller under den kortare tid, som Kungl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden kan medgifva, att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag, motsvarande två tredjedelar af den lön, läraren, förutom husrum och vedbrand eller ersättning därför, åtnjuter, hvilket bidrag dock ej, utom i här nedan angifna fall, må öfverstiga sexhundra kronor.

Öfvergångsstadgande. Då å innehafvande tjänst före den 1 januari 1901 anställd ordinarie lärare erhåller, förutom husrum och vedbrand, minst åttahundra kronor samt därtill kofoder in natura enligt äldre bestämmelser eller till mer än etthundra kronor uppgående ersättning därför, äger skoldistrikt jämväl, därest läraren årligen meddelar undervisning i skolan under minst åtta månader eller 34 $^1/_2$ veckor af året eller under den kortare tid, som Kungl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden kan medgifva, att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag af sexhundra kronor.

2. Därest ordinarie lärare vid folkskola i denna egenskap oförvitligt tjänstgjort under så lång tid, att den årliga lönen för sagda undervisning skall utgå med, förutom de i lag bestämda naturaförmånerna eller ersättning därför, minst ettusen femtio kronor till manlig lärare och minst ettusen kronor till kvinnlig, äger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag i förra fallet med sjuhundrasexton kronor 67 öre och i senare fallet med sexhundrasextiosex kronor 67 öre.

3. Har läraren oförvitligt tjänstgjort i folkskola såsom ordinarie ytterligare så länge, att den årliga lönen för samma undervisning af sådan anledning skall utgå med, förutom de i lag bestämda naturaförmånerna eller ersättning därför, minst ettusen tvåhundra kronor till manlig lärare och minst ettusen etthundra kronor till kvinnlig, äger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag i förra fallet med åttahundratrettiotre kronor 33 öre och i senare fallet med sjuhundratrettiotre kronor 33 öre.

4. Om sådan lärare, som nu är i fråga, oförvitligt tjänstgjort såsom ordinarie så länge, att den årliga lönen för ofvannämnda

Sammanjämkningsförslag ang. löneregleringen för lärare vid folkskolor m. m. (Forts.)

undervisning skall utgå med, förutom de i lag bestämda naturaförmånerna eller ersättning därför, minst ettusen trehundrafemtio kronor till manlig lärare och minst ettusen tvåhundra kronor till kvinnlig, äger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag i förra fallet med niohundrafemtio kronor och i senare fallet med åttahundra kronor;

dels, beträffande utskottets hemställan i *punkt 1 mom. h)* öka det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 1,750,000 kronor, eller från dess nuvarande belopp, 6,350,000 kronor, till 8,100,000 kronor;

dels ock, beträffande utskottets hemställan i *punkt 2,* besluta, att Riksdagen med anledning af herrar Perssons och Janssons motion, n:o 147, samt herr Mallmins m. fl. motion, n:o 130, måtte besluta, att från och med den 1 januari 1907 de extra pensionsafgifter, hvilka på grund af 8 § i reglementet för folkskollärarnes pensionsinrättning nu utgå eller till följd af den nu föreslagna lönereglerinngen komma att utgå, skola erläggas af statsmedel, och för sådant ändamål på extra stat för år 1907 bevilja ett förslagsanslag under riksstatens tionde hufvudtitel af 20,000 kronor.»

Herr Wieselgren: Jag begärde icke ordet för att motsätta mig det framlagda förslaget. Men jag har haft anledning att finna, att kammarens beslut i en viss punkt har blifvit på åtskilliga håll något litet missuppfattadt.

Vid det tillfälle, när frågan förra gången förevar, talades mycket om det för de kvinnliga lärarna nedsättande eller rent af kränkande däruti, att de skulle för lika arbete icke få åtnjuta samma lön som de manliga lärarna. Frågan om skillnaden i lönen var dock i det hela ganska obetydlig, och jag vågar tro, att det var icke heller där, som den egentliga anledningen låg till det missnöje, som från de kvinnliga lärarna riktats mot förslaget, mot Kungl. Maj:ts proposition och Riksdagens beslut. Man såg fasthellre i detta bestämmande ett bevis på underskattande af de kvinnliga lärarnas arbete. Men detta är ovillkorligen ogrundadt. Det uttalades ej blott under diskussionen, utan jämväl i utskottets utlåtande; där står ju, när det refereras hvad en motionär sagt i fråga om gagnet af att i allt större utsträckning anlita kvinnligt arbete på folkskolans område: »Hvad motionären såsom ett hufvudsakligt skäl för detta sitt yrkande anfört om kvinnornas lämplighet som barnaledare och deras fallenhet för arbete på folkskolans område, anser utskottet visserligen äga sitt berättigande, men å andra sidan torde böra framhållas, att inom folkskolan i ej så ringa utsträckning äfven finnas lärarplatser, för hvilkas skötande det företrädesvis fordras manliga lärare.» Detta senare kan man ju icke alls kategoriskt förneka. Om också det kan sägas och med fog sägas, att dessa under de manliga lärarna ställda eleverna efter några få år till stor del åter-

finnas bland de skaror, som i publikationer sådana som »Gula faran» se sina åsikter uttryckta och som bilda kanske kärnpunkten i den anarkistiskt anlagda flocken af ungdom i vårt fädernesland, kan man dock icke därför förneka riktigheten af hvad utskottet har sagt. Efter min öfvertygelse har utskottet *icke* velat på något vis förneka riktigheten af hvad här i både den anförda motionen och en i Andra Kammaren afgifven motion sagts om den kvinnliga arbetskraftens förträfflighet. I sådant fall hade nog flera gensagor riktats mot ett sådant uttalande. Och det kan ju icke förnekas, att vi äro stor tack skyldiga åt dessa kvinnliga lärare för att de med så mycket nit och intresse ägna sig åt denna maktpåliggande verksamhet; och för min enskilda del skulle jag i den omständigheten, att vårt lands bildade kvinnor i allt större utsträckning hängifva sig åt detta arbetsfält, se ett verkligt löfte åt vårt folk i fråga om undervisningens lyftande till meddelandet af en önskvärd *uppfostran* i våra folkskolor. Men, som sagdt, jag har blott velat till protokollet uttala min uppfattning i den förebragta frågan; det får icke anses på något vis innebära ett underskattande af den kvinnliga arbetskraften på folkskolans område, om man också godkänner ett förslag, som i någon mån nedsätter deras löner i jämförelse med de löner, som de manliga lärarna erhålla. Just därför, att jag har denna uppfattning, kan jag yrka bifall till utskottets sammanjämkningsförslag.

Sammanjämkningsförslag ang. löneregleringen för lärare vid folkskolor m. m. (Forts.)

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 120, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket;

n:o 121, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af uppgjordt förslag i fråga om uppförande vid Göteborgs hospital för staden Göteborgs räkning af en upptagningsanstalt för sinnessjuka;

n:o 122, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en telegrafstationsbyggnad i Jönköping;

n:o 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till inredande af utvidgade eller förändrade lokaler för Kristianstads läns landskontor och landtmäterikontor äfvensom till iståndsättande af de till landshöfdingen i samma län anslagna boställslägenheter m. m.;

n:o 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om inköp

af mark från Säfveåns aktiebolag till bangårdsanordningar i Göteborg;

n:o 125, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag till påbörjande af en kraftstationsanläggning vid Trollhättan samt angående uppgörelser med enskilda vattenverksägare därstädes m. m.; och

n:o 126, angående uppförande af en stenbarriär för begränsning mot Norrbro af platsen framför riksdagshuset äfvensom sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 6 juni 1902, innefattande inskränkning i inmutningsrätten, är stadgadt.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anslag till elfte internationella antialkoholkongressen i Stockholm år 1907; och

2:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter skräddaren Frans Gustaf Oscar Petersson.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till ändring i nådiga förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, angående ändring af § 4 i förordningen den 2 december 1892 angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts under denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen och till lag om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881; samt

2:o) med förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom. 7,

§ 4 mom. 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda § af ett tillagdt mom. 12.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,43 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.